

Monitor ISDE 2023

Individuele woningeigenaren

19 september 2024

In opdracht van:

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

TNO innovation
for life

Inhoud

1. Inleiding
2. Monitor ISDE
  - i. Totaaloverzicht
  - ii. Energielabel
  - iii. Bouwjaarklasse
  - iv. Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen
  - v. Verzamelinkomen
  - vi. Woningtype
3. Bijlagen
  - i. Leeswijzer Grafieken en Tabel
  - ii. Indeling maatregelen
  - iii. Inkomensbegrippen

Inleiding

- Deze monitor geeft inzicht in de toegekende aanvragen van individuele woningeigenaren (niet in een VvE) voor subsidie van de Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE). De gegevens in deze monitor betreffen de aanvragen die in 2023 zijn toegekend.
- De gegevens van de toegekende aanvragen zijn gekoppeld met datasets van het CBS waardoor een verdiepend inzicht kan worden gegeven in de huishoudens die een aanvraag toegekend hebben gekregen.
- Daarnaast heeft TNO een schatting gedaan van de energiebesparing van de maatregelen die met behulp van de subsidie toegepast zijn.
- Links naar gerelateerde data en rapporten:
  - Tabellenset [CBS](#)
  - Het [achtergrondrapport](#) bij deze monitor
  - Monitor ISDE over [2021](#) / [2022](#) / [2023-I](#)

In samenwerking met:

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

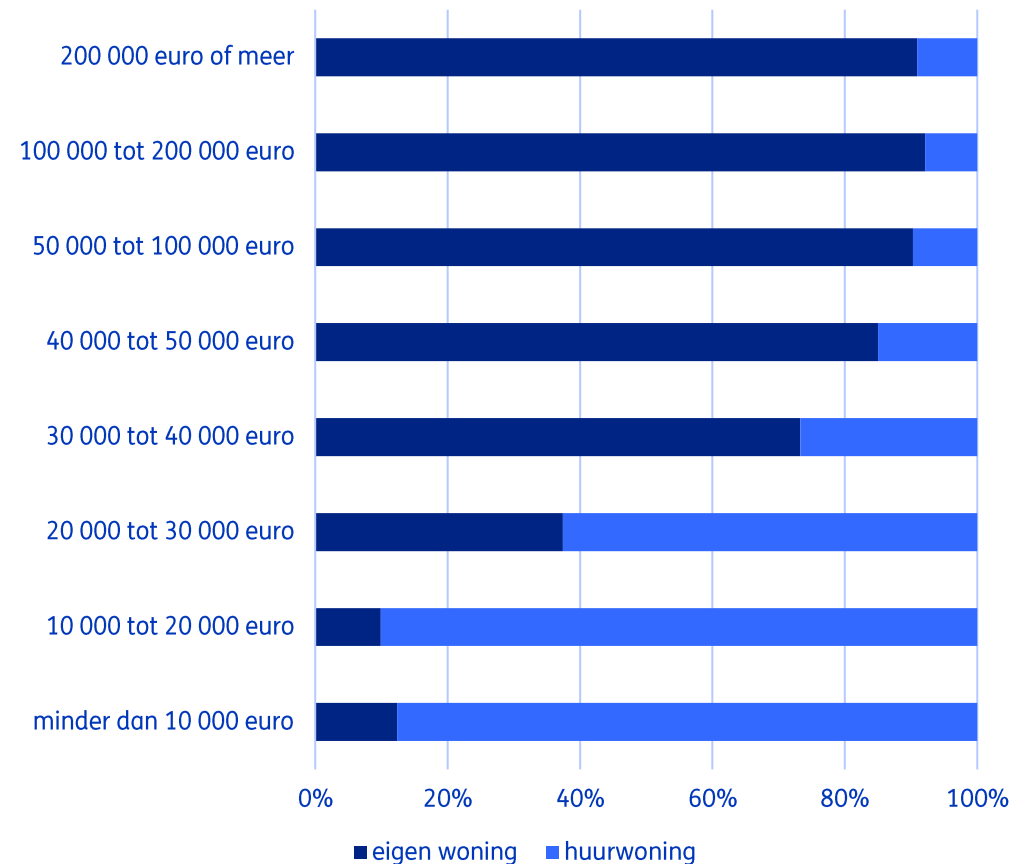

Nationaal
Warmtefonds

Toelichting op de populatie

- In de ISDE subsidieregeling kunnen alleen eigenaar-bewoners een aanvraag voor subsidie indienen, voor huurders en verhuurders zijn andere instrumenten beschikbaar.
- De 'toekenningen' in de monitor zijn het aantal toegekende aanvragen voor de ISDE regeling
- De 'doelgroep' is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)
- Huishoudens met een laag inkomen hebben minder vaak een koopwoning dan huishoudens met een hoog inkomen (zie de grafiek hiernaast).
- Deze monitor geeft daarmee geen representatief beeld van de Nederlandse woningvoorraad en huishoudens. Bij het lezen van de monitor dient dus in gedachten te worden gehouden dat de meeste mensen met een laag inkomen baat hebben bij andere regelingen dan de hier onderzochte.

Eigendom naar besteedbaar inkomen

Leeswijzer

- De monitor start met een totaaloverzicht van het aantal maatregelen en toegekende aanvragen.
  - In de toegekende aanvragen wordt nog onderscheid gemaakt naar: provincie, stedelijkheid en woonduur.
  - Ook wordt de energiebesparing per woning, totaal en gemiddeld per maatregel gegeven.
- Vervolgens komt er verdiepend inzicht waarbij de populatie is opgesplitst naar:
  - Energielabel
  - Bouwjaarklasse
  - Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen
  - Verzamelinkomen
  - Woningtype
- De bijlage bevat verder nog een uitgebreidere leeswijzer voor de grafieken en de tabel, naast een indeling van de maatregelen in groepen en een beschrijving van de inkomensbegrippen.

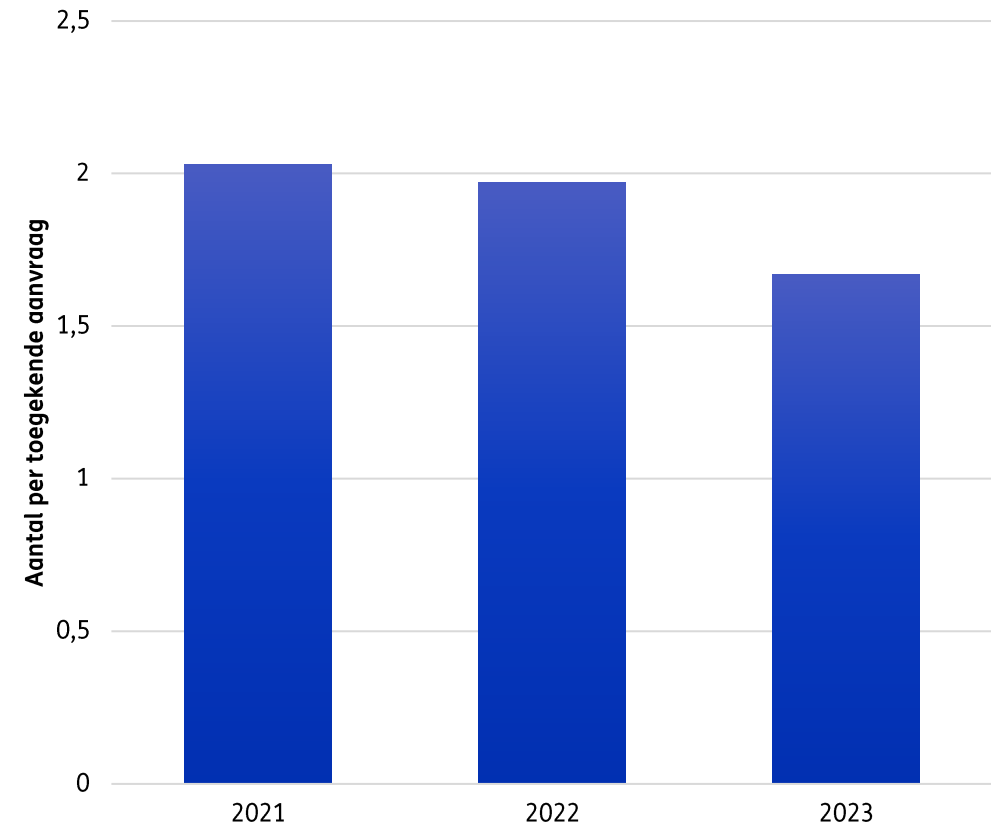
Totaaloverzicht ISDE 2023

Individuele woningeigenaren

Overzicht 2023

- Gemiddeld is in 2023 voor 1,7 maatregelen per woning subsidie aangevraagd⁽¹⁾. Het merendeel van de maatregelen betreft isolatiemaatregelen (1,1 gemiddeld per woning).
- In totaal zijn in 2023 voor 230.855 woningen aanvragen toegekend. Dat is bijna 3x zoveel als het aantal toegekende aanvragen in 2022 (80.925)
- Daarmee is in 2023 5,2% van de koopwoningen bereikt, in 2022 was dat 1,9%.
- 1,7% van de woningen die een subsidie hebben ontvangen heeft ook een lening aangevraagd bij het Nationaal Warmtefonds⁽²⁾.

Gemiddeld aantal maatregelen per woning

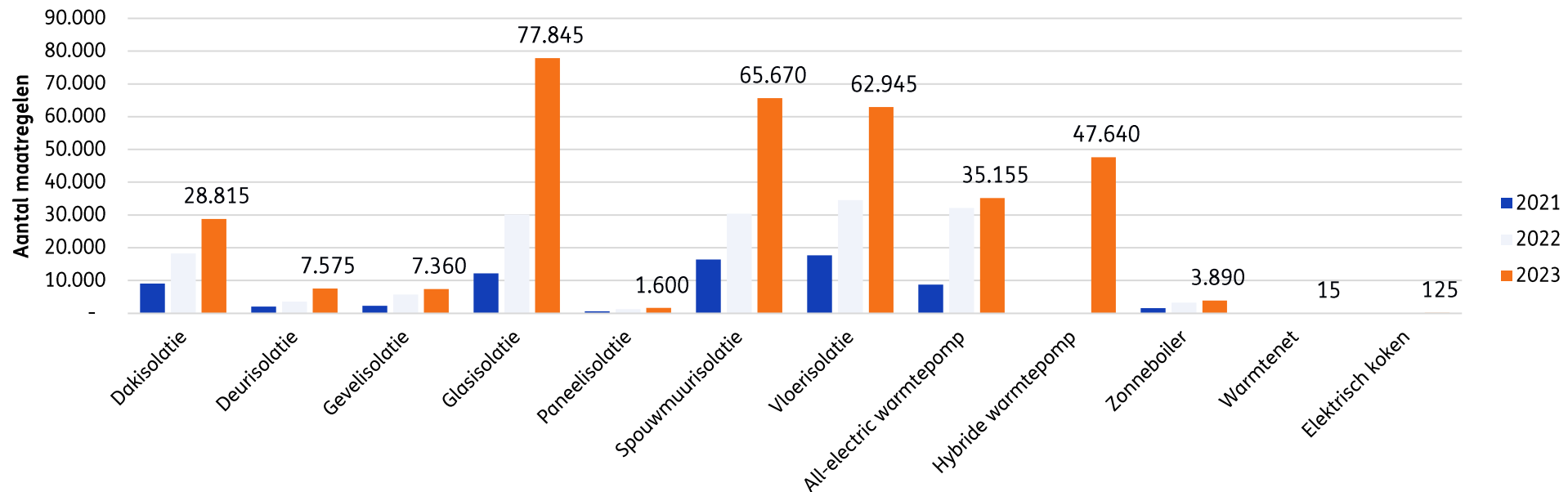

(1) Vanaf 2023 kan ook subsidie worden aangevraagd voor één isolatiemaatregel. Tot en met 2022 was een voorwaarde voor subsidieverlening dat minstens twee isolatiemaatregelen werden toegepast, of minstens één isolatiemaatregel en één installatiemaatregel. (ook: aansluiting op warmtenet) NB. Het was vóór 2023 wel al mogelijk om voor één installatiemaatregel subsidie te ontvangen.

(2) Dit percentage betreft alleen woningen die in hetzelfde jaar een lening en subsidie hebben aangevraagd.

Overzicht maatregelen (2021, 2022, 2023)

- Met de subsidie van de ISDE zijn in 2023 338.635 maatregelen genomen. Dat is meer dan 2x zoveel als in 2022 (159.110 maatregelen).
- In 2023 is de (hybride) warmtepomp (24%) het vaakst toegepast met ISDE subsidie, gevolgd door glasisolatie (23%), spouwmuurisolatie en vloerisolatie (19%).

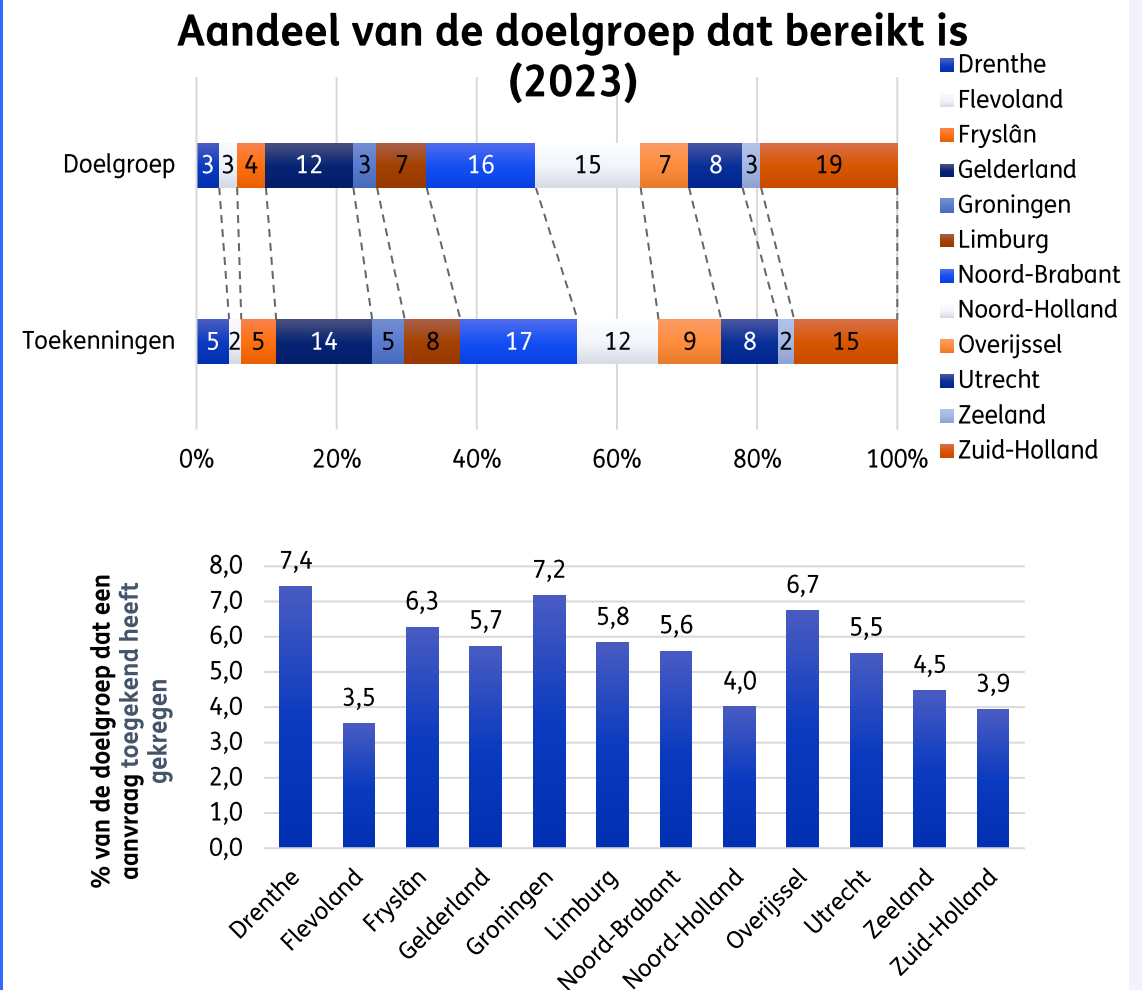

* Vanaf 2023 is het aandeel hybride warmtepompen bepaald doordat aanvragers aangeven of zij na installatie van de warmtepomp nog gebruik maken van gas voor ruimteverwarming (hybride) of niet meer (all-electric).

Toegekende aanvragen naar provincie

- In Noord-Holland, Zuid-Holland, Flevoland en Zeeland is het aandeel toekenningen kleiner dan het aandeel van de provincies in de doelgroep*.
- In absolute zin komen de meeste toegekende aanvragen uit Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant, maar de doelgroep is het meest (>7%) bereikt in Drenthe en Groningen.
- Verschillen tussen provincies kunnen veroorzaakt worden door verschillen in woningtype. Zo zijn er in Noord- en Zuid-Holland relatief veel woningen in VvE's die in deze resultaten niet worden meegenomen. Ook heeft Flevoland een relatief jonge woningvoorraad.

*De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

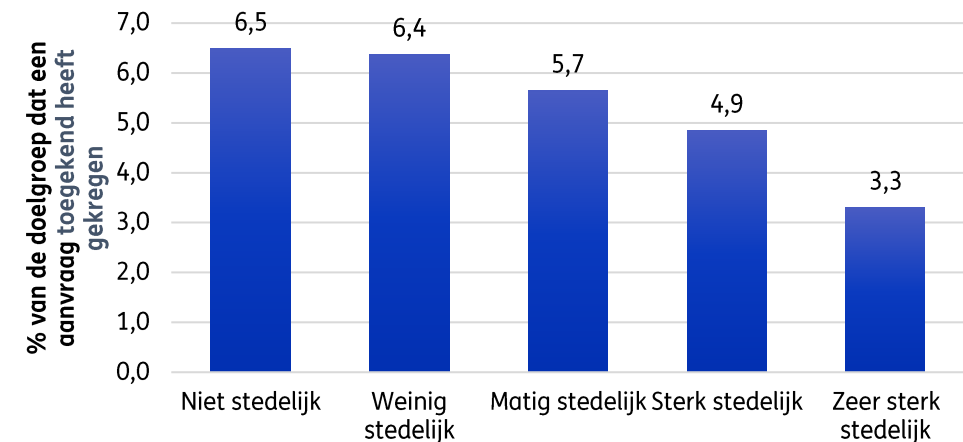
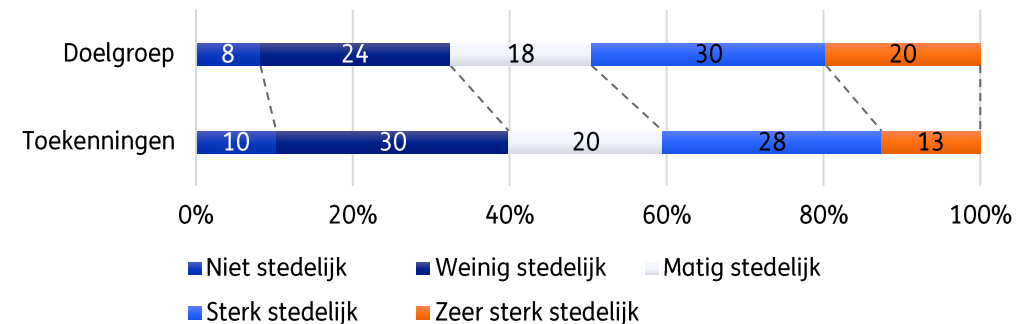
Toegekende aanvragen naar stedelijkheid

- In (zeer) sterk stedelijk gebied is het aandeel toekenningen minder dan het aandeel van de stedelijkheidsstypen in de doelgroep*.

*De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

*In de (zeer) stedelijke gebieden zijn ook relatief veel meergezinswoningen met VvE's waar een andere subsidieregeling voor is (SVVE).

Aandeel van de doelgroep dat bereikt is (2023)

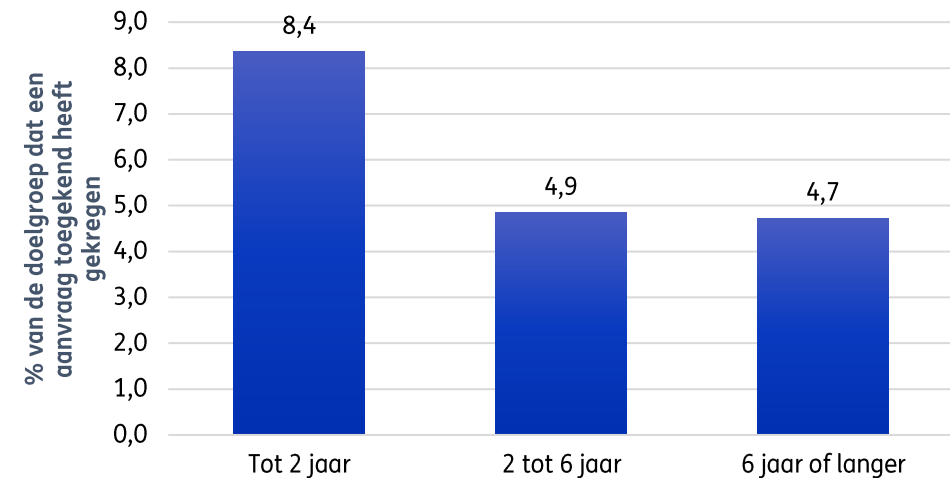
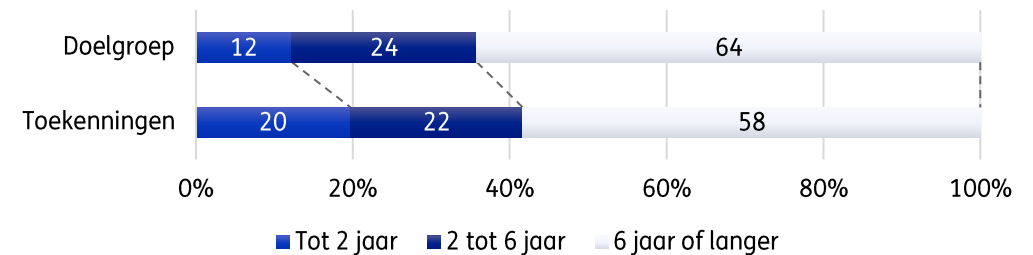
Stedelijkheid (omgevingsadressen/km²)

Niet	<500
Weinig	500 tot 1000
Matig	1000 tot 1500
Sterk	1500 tot 2500
Zeer sterk	>=2500

Toegekende aanvragen naar woonduur

- Het aandeel toekenningen voor woningen waarbij de bewoner 2 jaar of korter in de woning geregistreerd staat is groter (20%) dan het aandeel van deze woonduur (12%) in de doelgroep*. Voor deze groep is ook het hoogste percentage van de doelgroep bereikt.
- De meeste aanvragen (58%) worden toegekend aan bewoners die 6 jaar of langer in de woning geregistreerd staan.

Aandeel van de doelgroep dat bereikt is (2023)

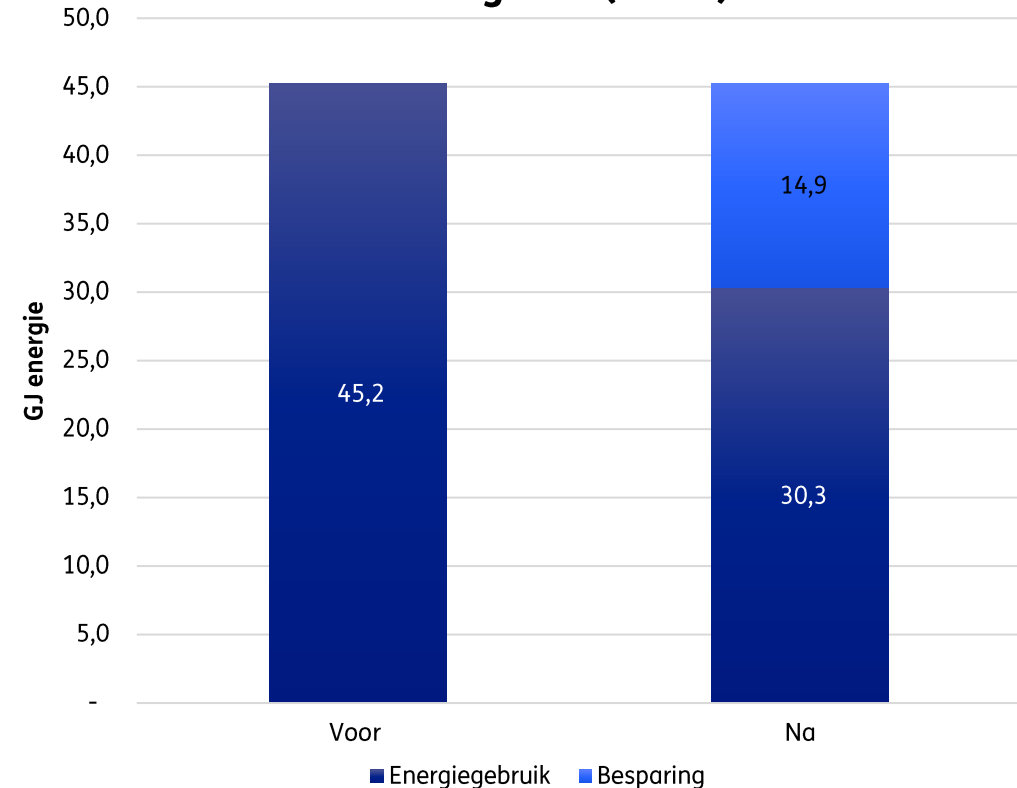

*De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

Energiebesparing per woning

- Maatregelen die in 2023 met ISDE subsidie zijn genomen hebben gemiddeld jaarlijks 14,9 GJ per woning bespaard. Dit is 33% van het gemiddelde verbruik van de woning vóór besparing*. De besparing is als volgt opgebouwd:
- Per woning wordt jaarlijks gemiddeld 18,6 GJ (587 m³) aan gas bespaard.
- Warmtepompen en elektrisch koken zorgen voor een toename in elektriciteitsgebruik (3,7 GJ/woning) dat van de gasbesparing wordt afgetrokken.

Energiegebruik (gas, elektriciteit en warmte) per woning voor en na maatregelen (2023)

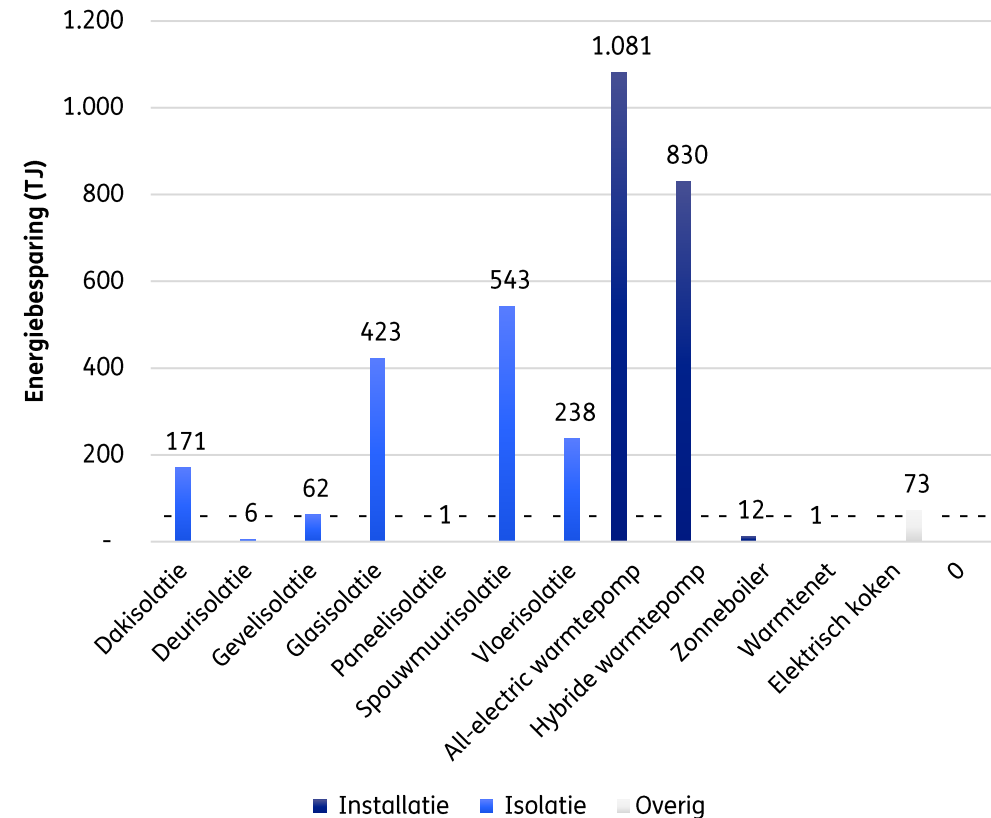
*Het betreft het energiegebruik van huishoudens in 2022.

Het gemiddelde energiegebruik van een woning vóór maatregelen ligt lager dan in de monitor van 2022 (60 GJ) en 2021 (54 GJ)

Energiebesparing totaal en per maatregel

- De grootste energiebesparing is gerealiseerd door de toepassing van (hybride) warmtepompen.
- Door alle aanvragers samen wordt jaarlijks 3,4 PJ* bespaard door de met ISDE regeling gesubsidieerde maatregelen.
- In totaal hebben deze maatregelen tot een jaarlijkse CO₂ reductie geleid van 194 kton*.

Totale energiebesparing per type maatregel (in TJ) (2023)

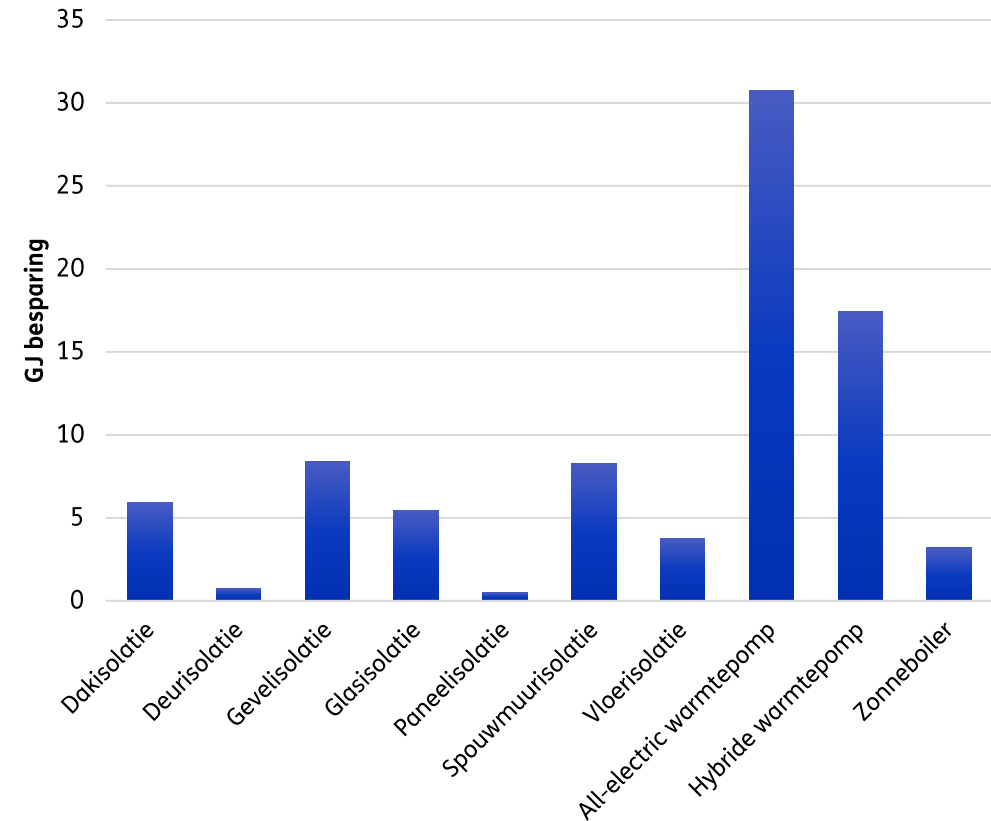

* Hierbij is geen rekening gehouden met een free-rider effect. De additionele besparing door de subsidieregeling kan daardoor lager uitvallen.

Energiebesparing gemiddeld per maatregel

- Dit is de gemiddelde besparing per woning waar de maatregel getroffen is. De besparing wordt bepaald door het oorspronkelijke energiegebruik, de hoeveelheid van een maatregel en het kengetal voor het percentage besparing of de besparing per eenheid. Meer informatie over de berekening van de energiebesparing kan worden gevonden in het achtergrondrapport.
- De besparing door (hybride) warmtepompen bestaat uit een besparing in gasverbruik van de cv-ketel waarvan het elektriciteitsgebruik door de warmtepomp is afgetrokken.

Gemiddelde energiebesparing per maatregel (in GJ) (2023)

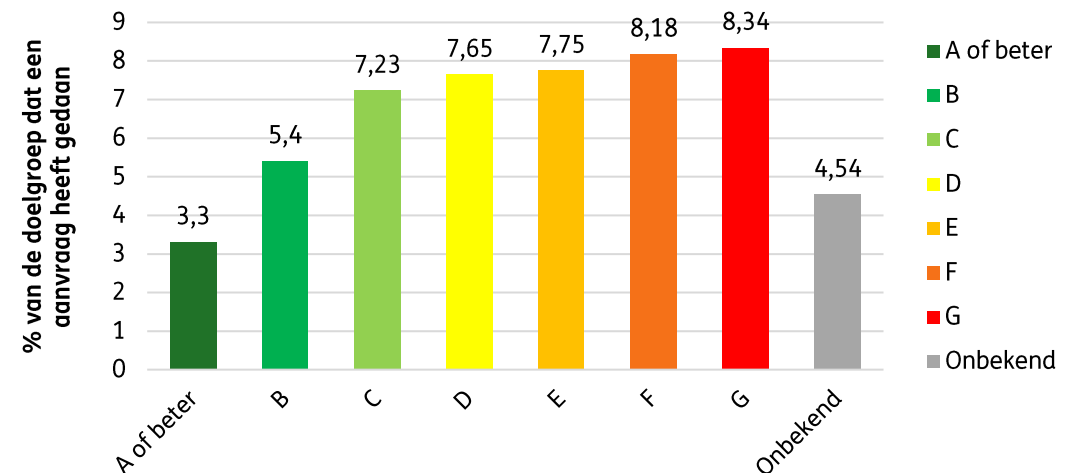
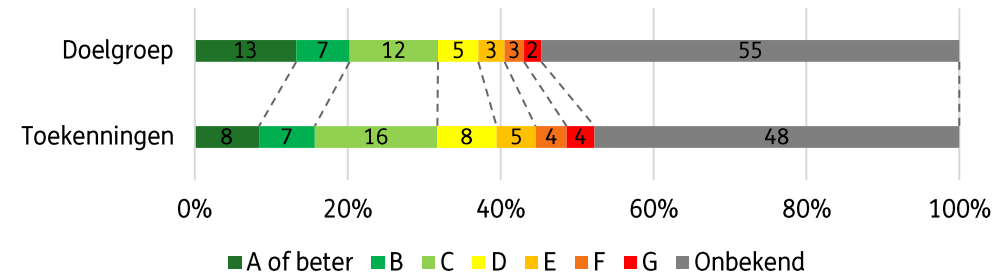
Inzicht naar energielabels*

*De peildatum voor de energielabels is 31 december 2022

Toegekende aanvragen en energielabel

- Voor 48% van de woningen waar een aanvraag is toegekend is geen energielabel geregistreerd.
- 8% van de toekenningen betrof een woning met een label A of beter. Dat is minder dan het aandeel woningen met een label A of beter (13%) in de doelgroep*.
- In absolute zin zijn de meeste aanvragen toegekend aan woningen met een label C, omdat die woningen vaak voorkomen.

Aandeel van de doelgroep dat bereikt is (2023)

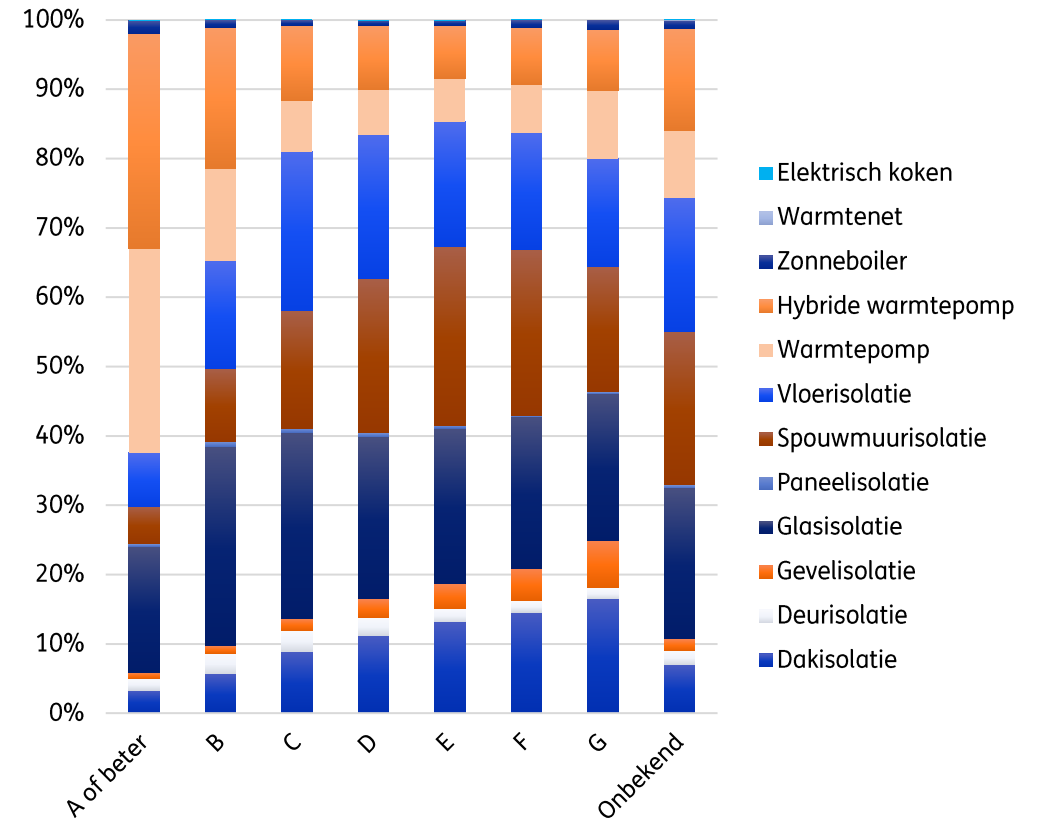
*De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

Maatregelen en energielabel

- Ruim 60% van de maatregelen in een woning met label A of beter is een (hybride) warmtepomp.
- Hoe slechter het label, hoe relatief vaker daken- en -gevelisolatie wordt toegepast.
- Spouwmuurisolatie wordt relatief het vaakst toegepast bij woningen met label D-E-F.

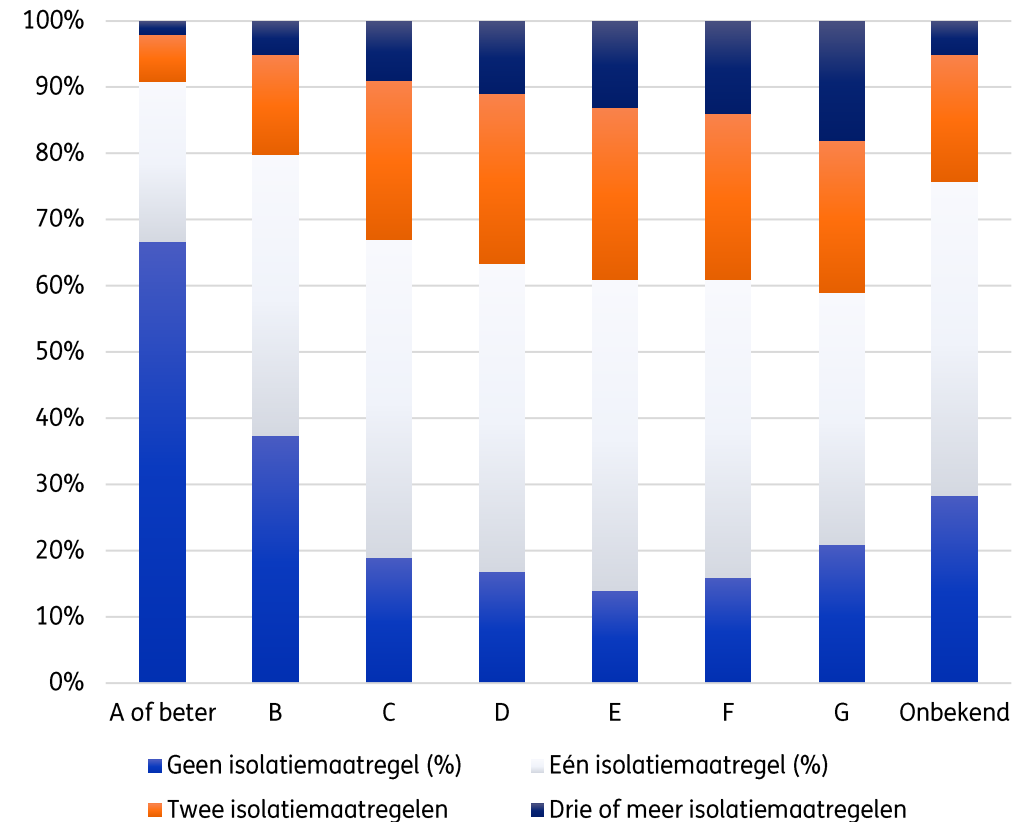
Toegepaste maatregelen verdeeld over energielabels (2023)

Aantal maatregelen en energielabel

- Tweederde van de toegekende aanvragen voor woningen met een label A of beter betreffen geen isolatiemaatregelen.
- Voor de labels C-D-E wordt het vaakst één isolatiemaatregel genomen (47-48%).
- Hoe slechter het label, hoe vaker 3 of meer maatregelen in een woningen worden genomen.

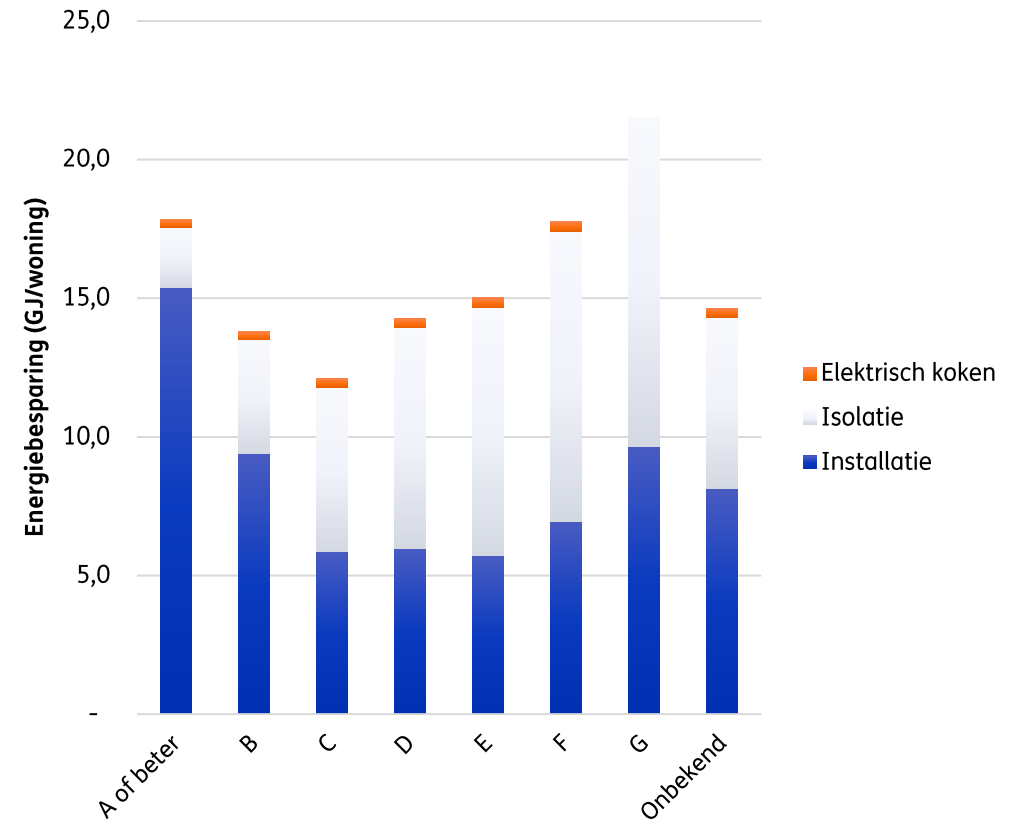
Aantal isolatiemaatregelen per energielabel (2023)

Energiebesparing en energielabel

- In labels D t/m G komt het merendeel van de besparing door isolatiemaatregelen.

Energiebesparing naar Energielabel (2023)

Tabel Energielabel

Maatregelen en aanvragen									
	A of beter	B	C	D	E	F	G	Onbekend	Totaal
Dakisolatie	795	1.315	5.095	3.260	2.605	2.340	2.560	10.845	28.815
Deurisolatie	405	680	1.755	755	375	255	250	3.095	7.575
Gevelisolatie	220	260	1.000	775	710	755	1.060	2.580	7.360
Glasisolatie	4.345	6.630	15.370	6.805	4.455	3.500	3.290	33.450	77.845
Paneelisolatie	85	160	380	160	75	35	35	660	1.600
Spouwmuurisolatie	1.305	2.445	9.680	6.470	5.095	3.830	2.820	34.030	65.670
Vloerisolatie	1.855	3.580	13.220	6.035	3.565	2.690	2.410	29.595	62.945
Warmtepomp	7.040	3.095	4.150	1.885	1.245	1.120	1.530	15.095	35.155
Hybride warmtepomp	7.445	4.690	6.230	2.675	1.500	1.315	1.355	22.420	47.640
Zonneboiler	445	245	465	235	150	175	215	1.955	3.890
Warmtenet								10	15
Elektrisch koken	20	5	20	15	15	5		45	125
Totaal	23.960	23.105	57.365	29.070	19.790	16.020	15.525	153.780	338.615

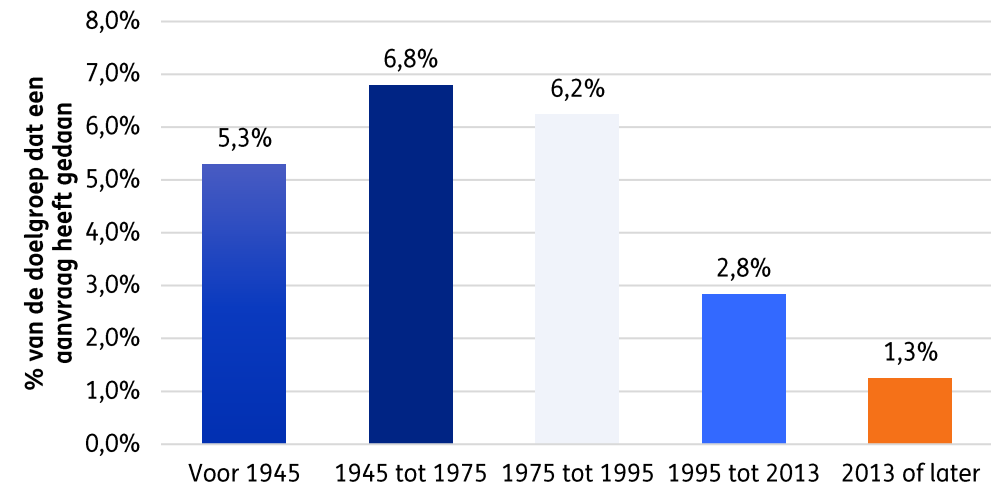
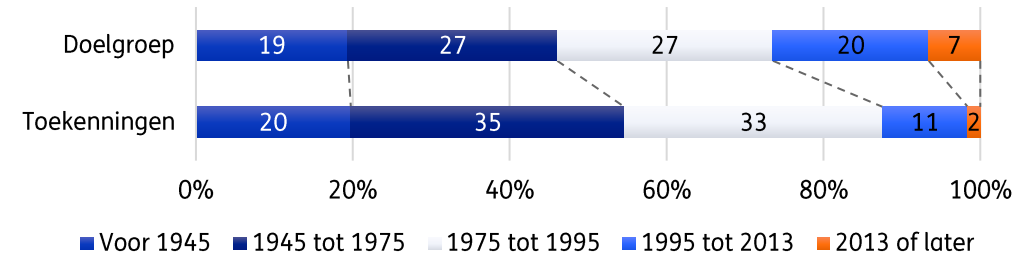
	A of beter	B	C	D	E	F	G	Onbekend	Totaal
Doelgroep	588.270	310.490	512.575	233.685	152.470	113.950	100.475	2.426.645	4.438.570
Toekenningen	19.430	16.755	37.060	17.885	11.815	9.320	8.375	110.210	230.850
Bereikte doelgroep (%)	3,3	5,4	7,2	7,7	7,8	8,2	8,3	4,5	5,2
Maatregelen per woning	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	2,0	1,6	1,7
Isolatiemaatregelen per woning	0,5	0,9	1,3	1,4	1,4	1,4	1,5	1,0	1,1
Besparing (GJ/woning)	17,8	13,8	12,1	14,3	15,0	17,8	21,5	14,6	14,9

Inzicht naar bouwjaarklasse

Toegekende aanvragen en bouwjaarklasse

- 68% van de toekenningen zijn voor woningen gebouwd tussen 1945 en 1995. Dat is meer dan het aandeel woningen in deze bouwjaarklassen (54%) in de doelgroep*.
- Bij woningen gebouwd in 1995 of later zijn relatief minder aanvragen toegekend.
- Relatief (en absoluut) gezien zijn de meeste aanvragen toegekend voor woningen gebouwd tussen 1945 en 1975.

Aandeel van de doelgroep dat bereikt is (2023)

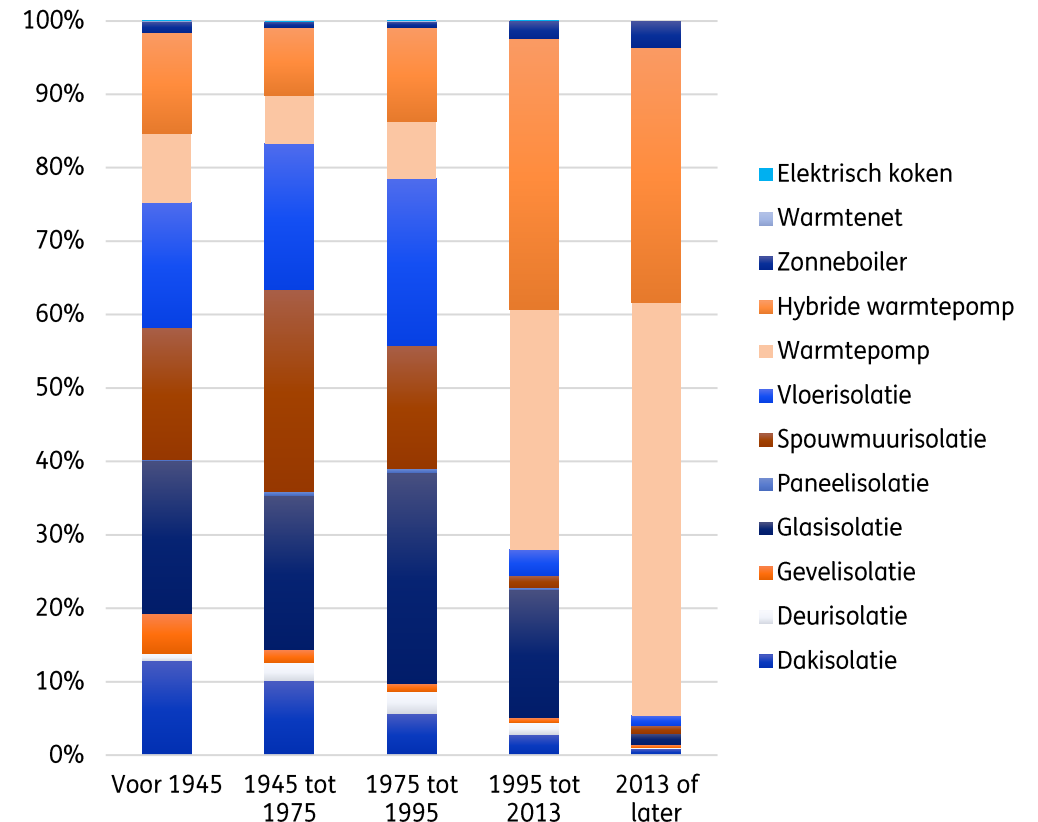

*De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

Maatregelen en bouwjaarklasse

- In woningen gebouwd vanaf 2013 is 91% van de maatregelen een warmtepomp. Bij woningen gebouwd tussen 1995 en 2013 is dat 70%. Bij woningen vóór 1995 is dat significant minder. Andersom wordt vloerisolatie relatief veel minder toegepast in woningen gebouwd vana 1995.
- Gevelisolatie wordt relatief veel toegepast in woningen gebouwd vóór 1945.
- Spouwmuurisolatie wordt relatief het vaakst toegepast bij woningen gebouwd tussen 1945-1975.
- Het aandeel dakisolatie neemt toe bij oudere bouwjaarklassen.

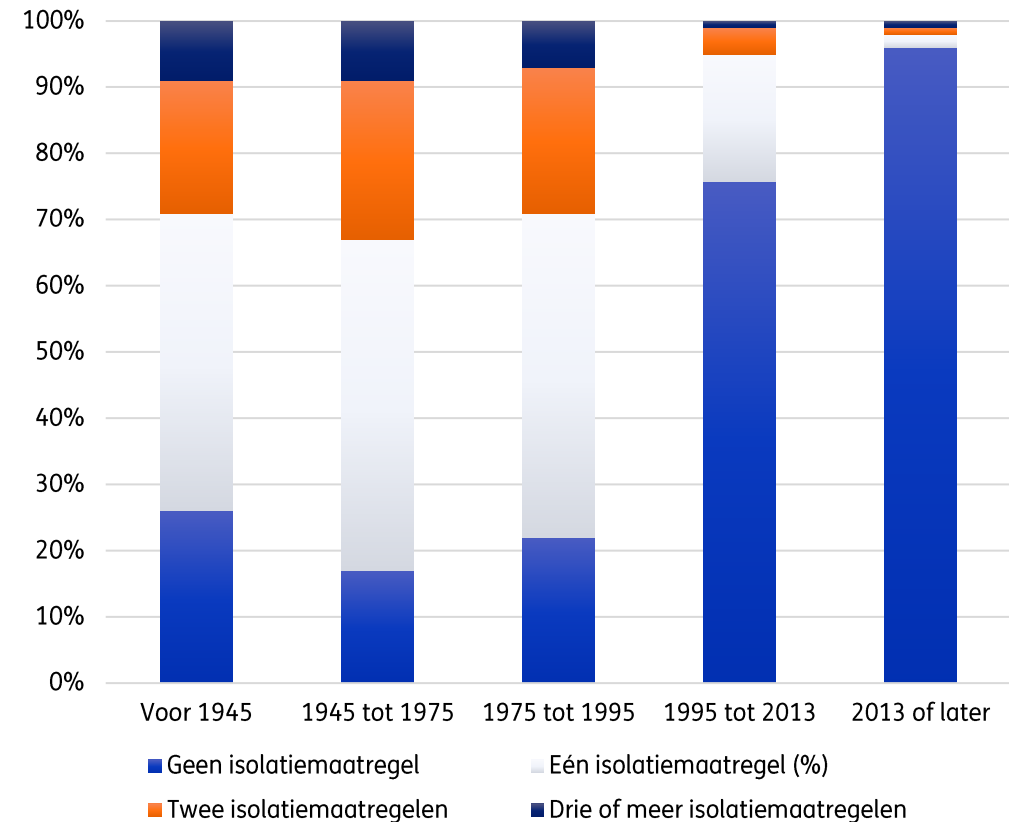
Toegepaste maatregelen verdeeld over bouwjaarklassen (2023)

Aantal maatregelen en bouwjaarklasse

- Voor woningen vanaf 2013 en later betreft 96% van de toegekende aanvragen geen isolatiemaatregel. Voor woningen gebouwd tussen 1995 en 2013 is dat 75%.
- In woningen gebouwd tussen 1945-1975 wordt het vaakst isolatie toegepast (83%).
- In woningen gebouwd tussen 1945 en 1995 wordt het vaakst één isolatiemaatregel toegepast (49-50%).
- Hoe ouder een woning hoe vaker 3 maatregelen genomen worden.

Aantal isolatiemaatregelen per bouwjaarklasse (2023)

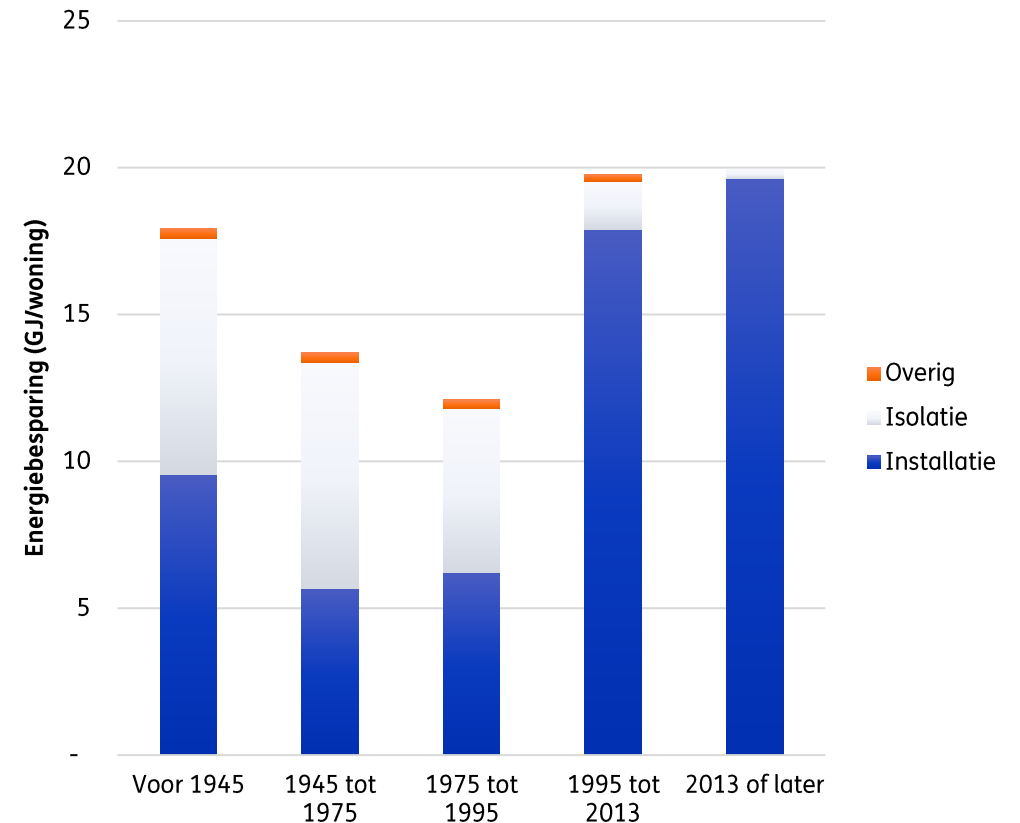

Energiebesparing en bouwjaarklasse

- In woningen gebouwd tussen 1945 en 1975 wordt het merendeel van de besparing gerealiseerd door isolatiemaatregelen.

Energiebesparing naar Bouwjaarklasse (2023)

Tabel Bouwjaarklasse

Maatregelen en aanvragen						
	Voor 1945	1945 tot 1975	1975 tot 1995	1995 tot 2013	2013 of later	Totaal
Dakisolatie	9.060	12.505	6.380	835	35	28.815
Deurisolatie	760	3.000	3.345	465	5	7.575
Gevelisolatie	3.745	2.225	1.200	175	15	7.360
Glasisolatie	14.755	25.920	32.015	5.090	65	77.845
Paneelisolatie	105	705	670	110		1.600
Spouwmuurisolatie	12.645	33.855	18.665	465	40	65.670
Vloerisolatie	12.015	24.530	25.320	1.030	55	62.945
Warmtepomp	6.610	8.065	8.705	9.540	2.230	35.155
Hybride warmtepomp	9.715	11.465	14.325	10.755	1.380	47.640
Zonneboiler	1.105	1.035	900	710	145	3.890
Warmtenet	5	5	10			15
Elektrisch koken	5	70	40	10		125
Totaal	70.525	123.380	111.575	29.185	3.970	338.635

	Voor 1945	1945 tot 1975	1975 tot 1995	1995 tot 2013	2013 of later	Totaal
Doelgroep	859.890	1.185.165	1.219.995	882.620	290.890	4.438.560
Toekenningen	45.550	80.525	76.095	25.040	3.640	230.850
Bereikte doelgroep (%)	5,3	6,8	6,2	2,8	1,3	5,2
Maatregelen per woning	1,8	1,7	1,7	1,6	1,5	1,7
Isolatiemaatregelen per woning	1,2	1,3	1,2	0,3	0,1	1,1
Besparing (GJ/ woning)	17,9	13,7	12,1	19,8	19,9	14,9

Inzicht naar gestandaardiseerd besteedbaar inkomen*

* Het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen is het besteedbaar inkomen, gecorrigeerd voor de grootte en samenstelling van het huishouden ('koopkracht').

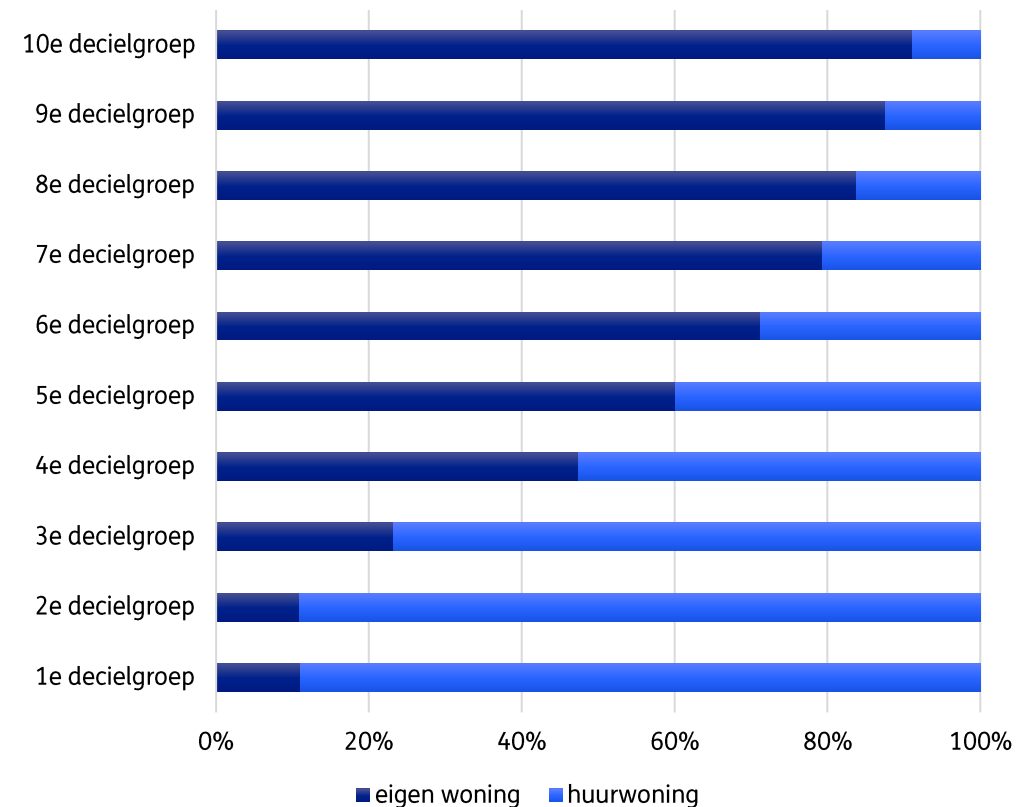
Voor deze monitor is gebruik gemaakt van de inkomensgegevens over 2022.

Zie een toelichting over inkomensbegrippen in de bijlage.

Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen

- Het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen is ingedeeld in decielgroepen. Elk deciel bestaat uit 10% van de Nederlandse huishoudens. Het 1^e deciel zijn de huishoudens met de laagste inkomens.
- De indeling in decielgroepen wordt bepaald op basis van alle huishoudens van Nederland. Omdat alleen eigenaar-bewoners ISDE subsidie kunnen aanvragen* beschouwen we in deze monitor alleen huishoudens met een koopwoning.
- Huishoudens in lagere decielgroepen hebben minder vaak een koopwoning dan huishoudens met een hoog inkomen, zie de grafiek hiernaast.
- Doordat de 'doelgroep' in deze monitor alleen uit koopwoningen bestaat, is de verdeling over de decielen in deze monitor niet meer gelijk en bevinden zich veel minder woningen in de lage decielgroepen, zie 'Doelgroep' in de tabellen.

Eigendom woning naar besteedbaar inkomen

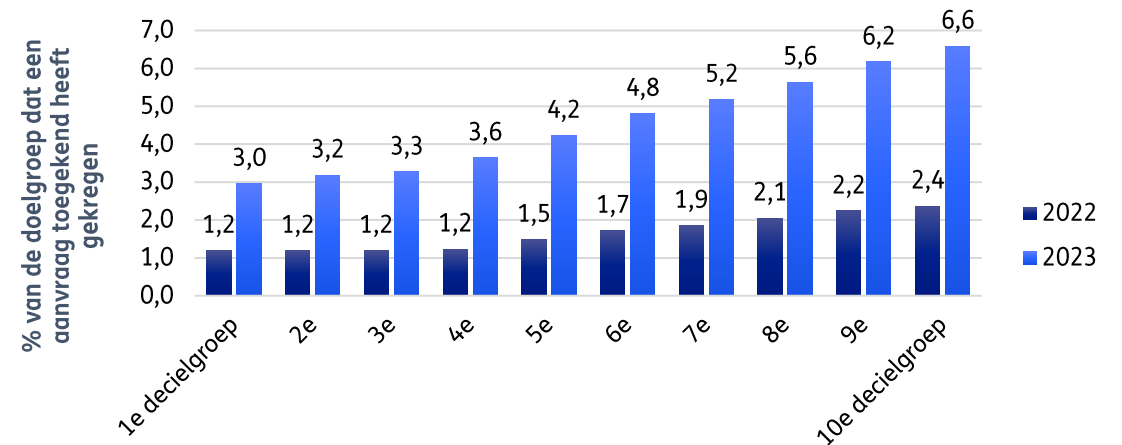
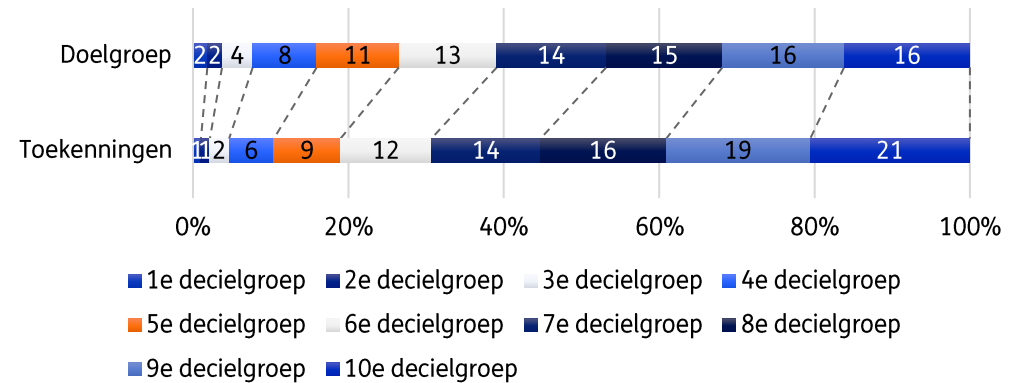

* Voor verhuurders en huurders zijn andere instrumenten beschikbaar.

Toegekende aanvragen naar besteedbaar inkomen

- 31% van de toekenning komt van de laagste 6 decielgroepen. Dat is minder dan het aandeel van de 6 decielgroepen (39%) in de doelgroep*.
- In de 1^e decielgroep wordt het laagste percentage van de doelgroep bereikt, in de 10^e decielgroep het hoogste.
- In de 10^e decielgroep wordt relatief gezien 2,2 keer zo vaak een aanvraag gedaan als in de 1^e decielgroep. In 2022 was deze verhouding 2,1. Ook voor de 2^e, 3^e en 5^e decielgroep is de verhouding tot de 10^e groep toegenomen. Voor de 4^e decielgroep is het afgenomen. Voor alle andere decielgroepen is deze verhouding gelijk gebleven ten opzicht van 2022.

Aandeel van de doelgroep dat bereikt is (2023)

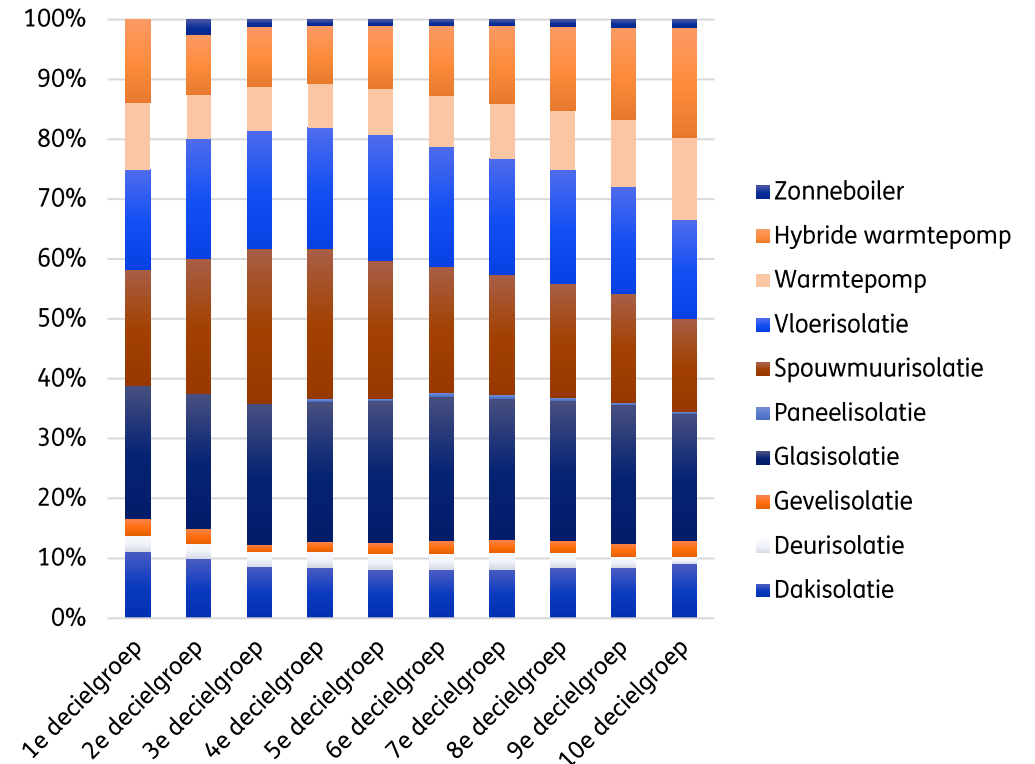
* De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

* In de 1e decielgroep komen ook huishoudens voor zonder inkomen, maar met een hoog vermogen.

Maatregelen en besteedbaar inkomen

- In de 1e, 8e, 9e en 10e decielgroepen is de (hybride) warmtepomp de maatregel die relatief het vaakst wordt toegepast.
- Het omgedraaide geldt voor spouwmuurisolatie, deze wordt minder toegepast in de laagste en hoogste inkomensdecielen.
- Voor andere maatregelen is het inkomenseffect beperkt.

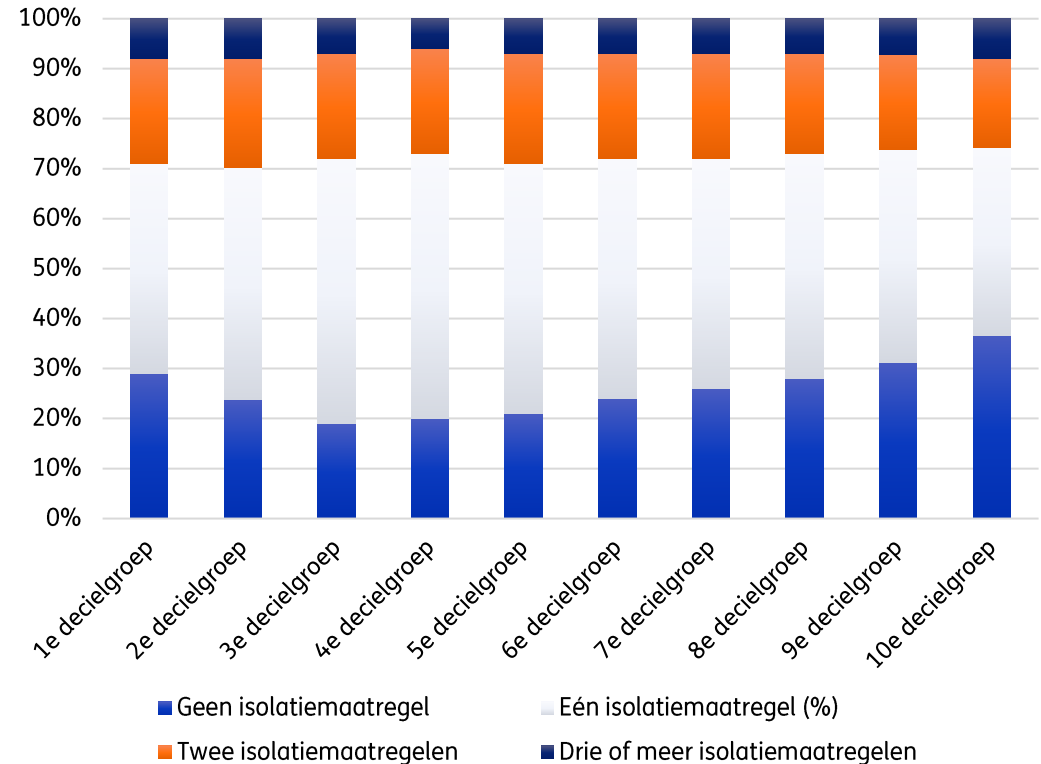
Toegepaste maatregelen verdeeld over
gestandaardiseerd besteedbaar
huishoudinkomen (2023)

Aantal maatregelen en besteedbaar inkomen

- De toepassing van 2 en '3 of meer' maatregelen is redelijk gelijk verdeeld over de decielgroepen.
- In de 3e, 4e en 5e decielgroep worden het vaakst isolatiemaatregelen genomen. In deze groepen wordt vaker dan in andere groepen één isolatiemaatregel genomen.

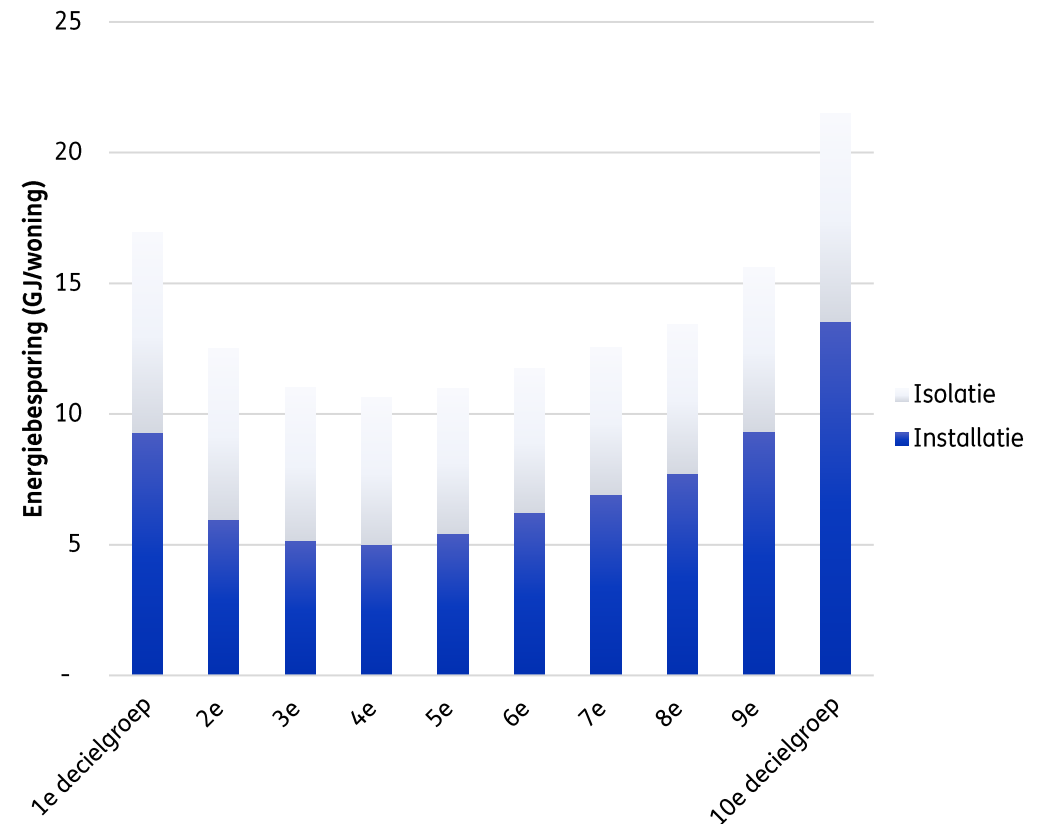
Aantal isolatiemaatregelen naar besteedbaar inkomen (2023)

Energiebesparing en besteedbaar inkomen

- In de 2^e t/m de 5^e decielgroep wordt de besparing voor meer dan de helft gerealiseerd met isolatiemaatregelen.

Energiebesparing naar besteedbaar inkomen (2023)

Tabel gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen

Maatregelen en aanvragen											
	1e decielgroep	2e	3e	4e	5e	6e	7e	8e	9e	10e decielgroep	Totaal
Dakisolatie	400	400	700	1.600	2.300	3.200	3.900	4.600	5.300	6.400	28.800
Deurisolatie	100	100	200	500	800	1.100	1.300	1.400	1.200	900	7.600
Gevelisolatie	100	100	100	300	500	800	1.000	1.100	1.400	1.900	7.300
Glasisolatie	800	900	1.900	4.400	6.800	9.500	11.200	12.700	14.500	15.000	77.700
Paneelisolatie				100	100	300	300	300	300	200	1.600
Spouwmuurisolatie	700	900	2.100	4.700	6.600	8.300	9.500	10.400	11.400	11.000	65.600
Vloerisolatie	600	800	1.600	3.800	6.000	7.900	9.200	10.300	11.200	11.600	63.000
Warmtepomp	400	300	600	1.400	2.200	3.400	4.400	5.400	7.100	9.800	35.000
Hybride warmtepomp	500	400	800	1.800	3.000	4.600	6.100	7.700	9.700	13.000	47.600
Zonneboiler		100	100	200	300	400	500	600	800	900	3.900
Totaal	3.600	4.000	8.100	18.800	28.600	39.500	47.400	54.500	62.900	70.700	338.100

	1e decielgroep	2e	3e	4e	5e	6e	7e	8e	9e	10e decielgroep	Totaal
Doelgroep	82.500	83.100	176.000	365.100	469.100	559.300	625.300	662.300	694.300	719.400	4.436.400
Toekenningen	2.400	2.600	5.700	13.300	19.800	26.900	32.400	37.300	42.800	47.400	230.600
Bereikte doelgroep (%)	3,0	3,2	3,3	3,6	4,2	4,8	5,2	5,6	6,2	6,6	5,2
Maatregelen per woning	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,7
Isolatiemaatregelen per woning	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,0	1,1
Besparing (GJ/woning)	16,9	12,5	11,0	10,6	11,0	11,7	12,5	13,4	15,6	21,5	14,9

Inzicht naar verzamelinkomen*

*Het verzamelinkomen (of 'belastbaar huishoudensinkomen') is het totale bedrag van het bruto-inkomen uit werk, het inkomen uit aanmerkelijk belang en het belastbaar inkomen uit vermogen van alle huishoudensleden (behalve kinderen) en vormt de basis voor de loonheffing en inkomstenbelasting.

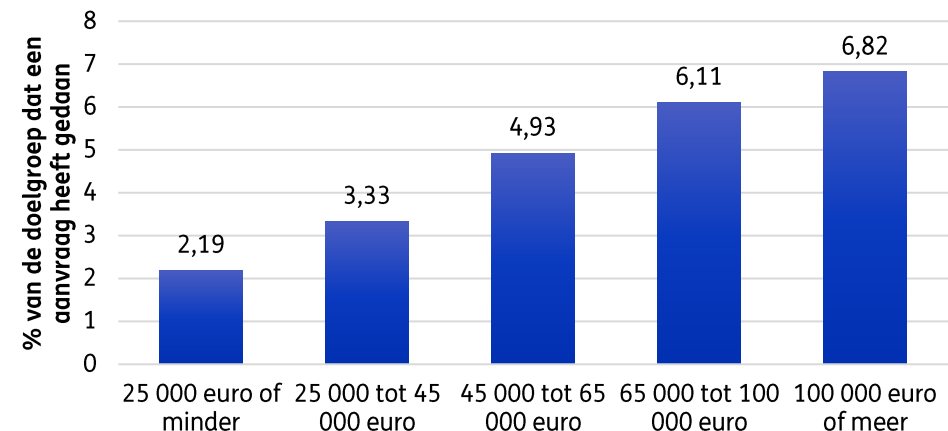
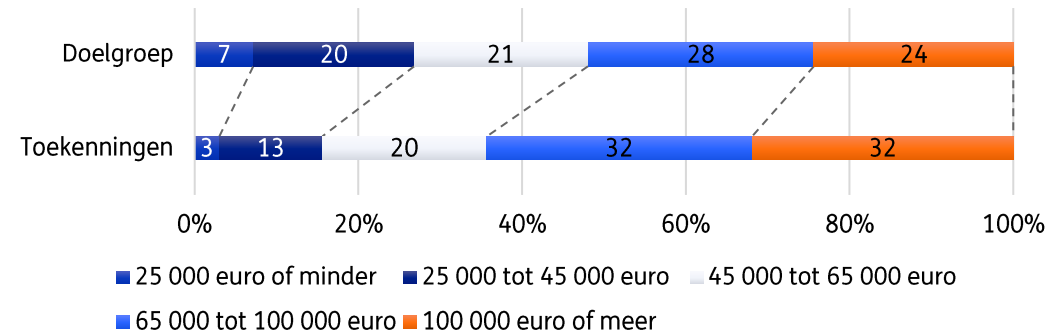
Er is gebruik gemaakt van de inkomensgegevens over 2022.

Zie een toelichting over inkomensbegrippen in de bijlage.

Toegekende aanvragen naar verzamelinkomen

- 36% van de toekenningen komt van de inkomensklasse tot 65.000 euro. Dat is minder dan het aandeel van deze inkomensklassen (48%) in de doelgroep*.
- Relatief gezien zijn de meeste aanvragen toegekend door huishoudens met een inkomensklasse boven de 100.000 euro en de minste bij de klasse tot 25.000 euro. Dit laatste kan er ook aan liggen dat deze huishoudens vaker in appartementen wonen met een VvE, waar andere regelingen voor gelden.

Aandeel van de doelgroep dat bereikt is (2023)

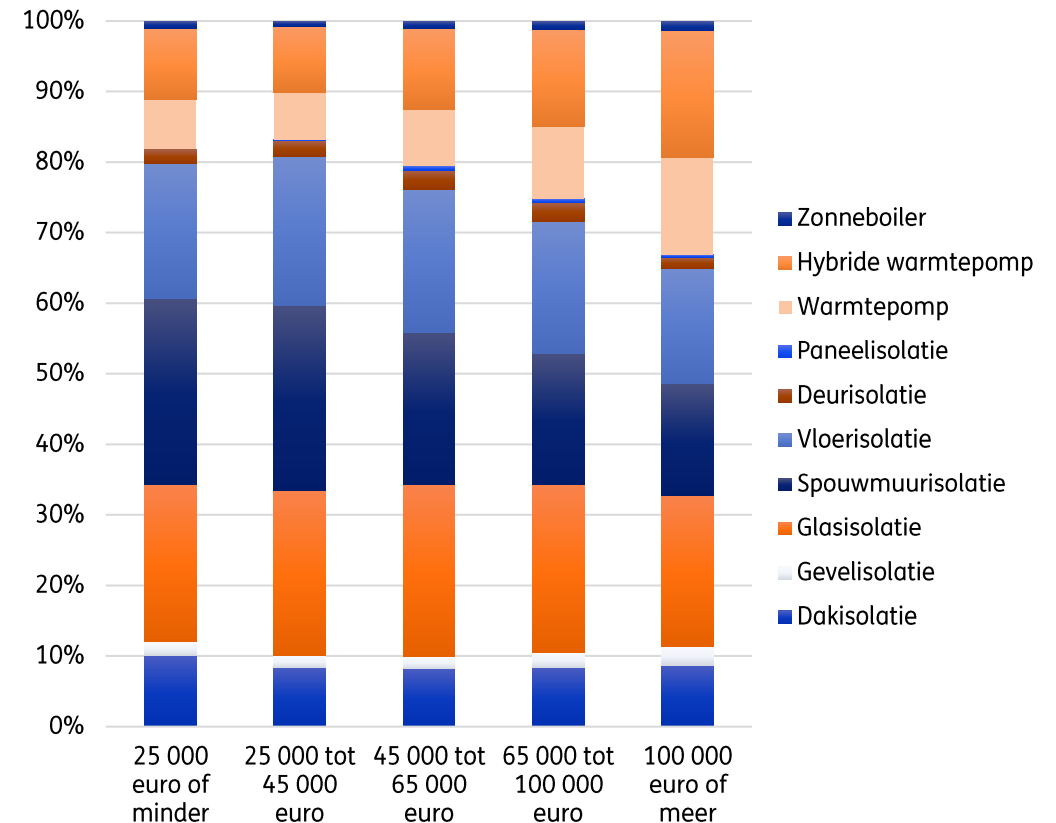

*De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

Maatregelen en verzamelinkomen

- Bij hogere inkomens wordt relatief minder spouwmuurisolatie toegepast.
- Vanaf een verzamelinkomen van 65.000 euro zijn (hybride) warmtepompen de maatregel die relatief het vaakst worden toegepast.

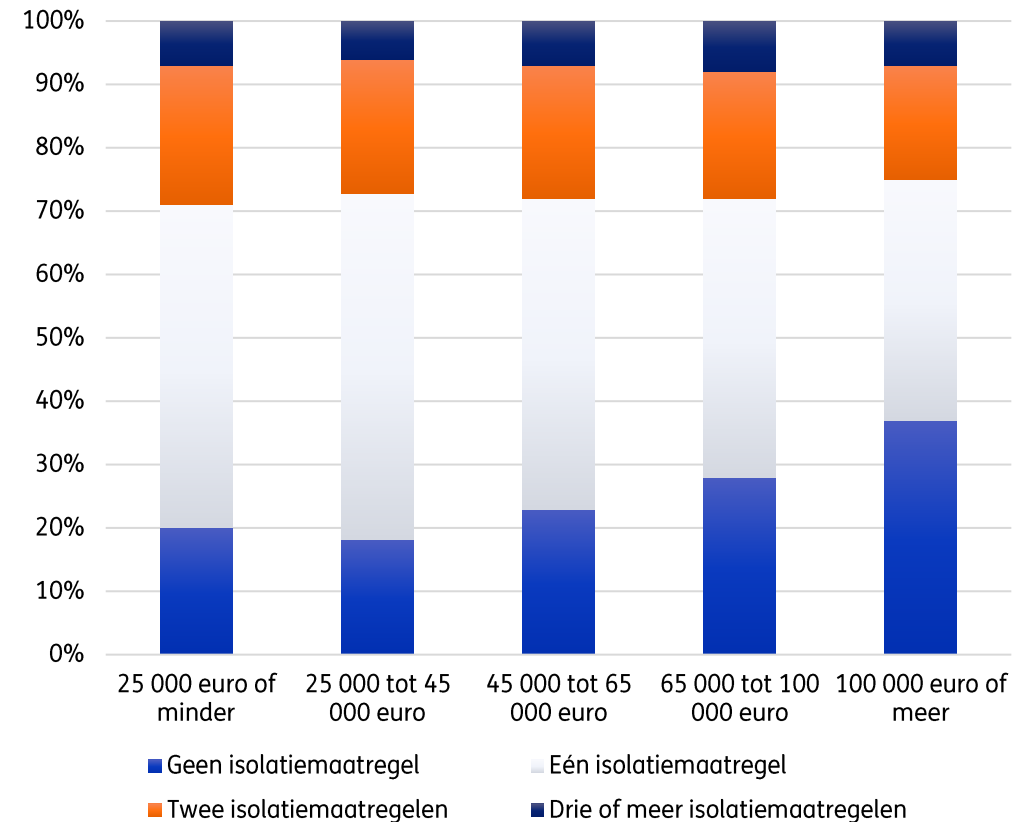
Toegepaste maatregelen naar verzamelinkomen (2023)

Aantal maatregelen en verzamelinkomen

- De klasse 25.000 - 45.000 euro neemt relatief het vaakst één isolatiemaatregel.
- De hoogste inkomensklassen neemt het minst vaak één of twee isolatiemaatregelen en het vaakst geen isolatiemaatregel.

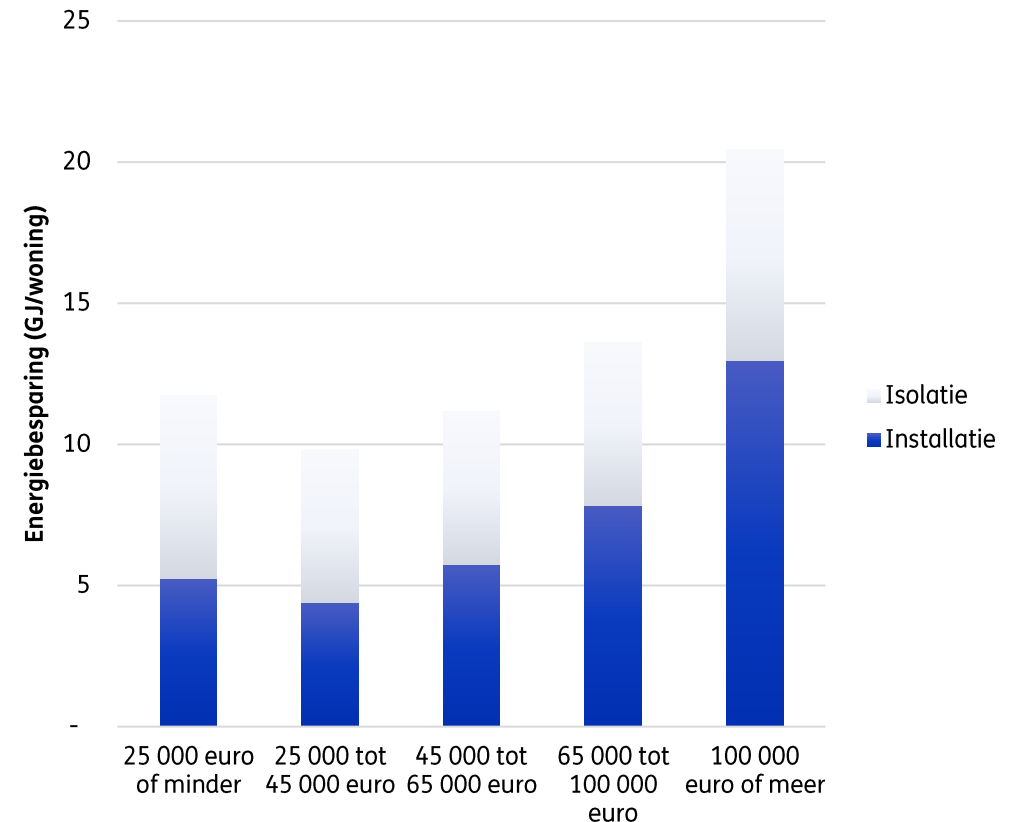
Aantal isolatiemaatregelen naar verzamelinkomen (2023)

Energiebesparing en verzamelinkomen

- Bij de twee laagste inkomensklassen wordt meer dan de helft van de besparing gerealiseerd door isolatiemaatregelen, bij de andere groepen juist door installatie.
- De gemiddelde absolute besparing door isolatie is in alle groepen ongeveer gelijk.

Energiebesparing naar verzamelinkomen (2023)

Tabel Verzamelinkomen

Maatregelen en aanvragen						
	25 000 euro of minder	25 000 tot 45 000 euro	45 000 tot 65 000 euro	65 000 tot 100 000 euro	100 000 euro of meer	Totaal
Dakisolatie	1.000	3.400	5.500	9.300	9.500	28.815
Deurisolatie	200	900	1.800	2.900	1.700	7.575
Gevelisolatie	200	700	1.200	2.400	2.900	7.360
Glasisolatie	2.200	9.500	16.300	26.400	23.400	77.845
Paneelisolatie		100	400	600	400	1.600
Spouwmuurisolatie	2.600	10.600	14.500	20.700	17.300	65.670
Vloerisolatie	1.900	8.600	13.600	20.800	17.900	62.945
Warmtepomp	700	2.700	5.400	11.300	15.000	35.155
Hybride warmtepomp	1.000	3.800	7.700	15.400	19.700	47.640
Zonneboiler	100	300	700	1.300	1.500	3.890
Totaal	9.900	40.600	67.100	111.100	109.300	338.495

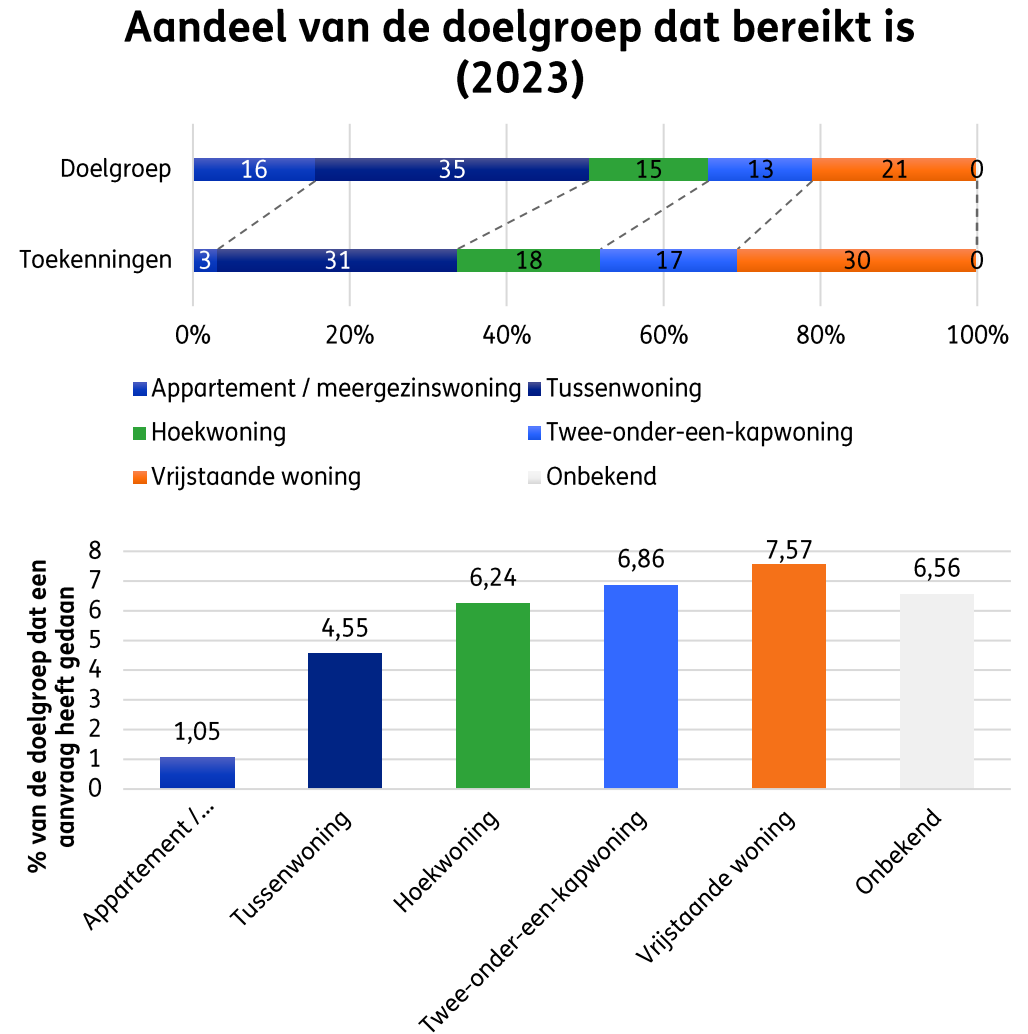
	25 000 euro of minder	25 000 tot 45 000 euro	45 000 tot 65 000 euro	65 000 tot 100 000 euro	100 000 euro of meer	Totaal
Doelgroep	318.100	871.800	941.300	1.225.400	1.079.700	4.436.300
Toekenningen	7.000	29.000	46.400	74.900	73.600	230.900
Bereikte doelgroep (%)	2,19	3,33	4,93	6,11	6,82	5,2
Maatregelen per woning	1,6	1,5	1,6	1,7	1,8	1,7
Isolatiemaatregelen per woning	1,2	1,2	1,2	1,1	1,0	1,1
Besparing (GJ/woning)	11,7	9,8	11,2	13,6	20,5	14,9

Inzicht naar woningtype

Toegekende aanvragen en woningtype

- 31% van de toekenningen betreft een tussenwoning. Dat is minder dan het aandeel van tussenwoningen (35%) in de doelgroep*. Voor andere woningtypen geldt dat het aandeel toekenningen hoger is dan het aandeel in de doelgroep (met uitzondering van appartementen*).

* De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

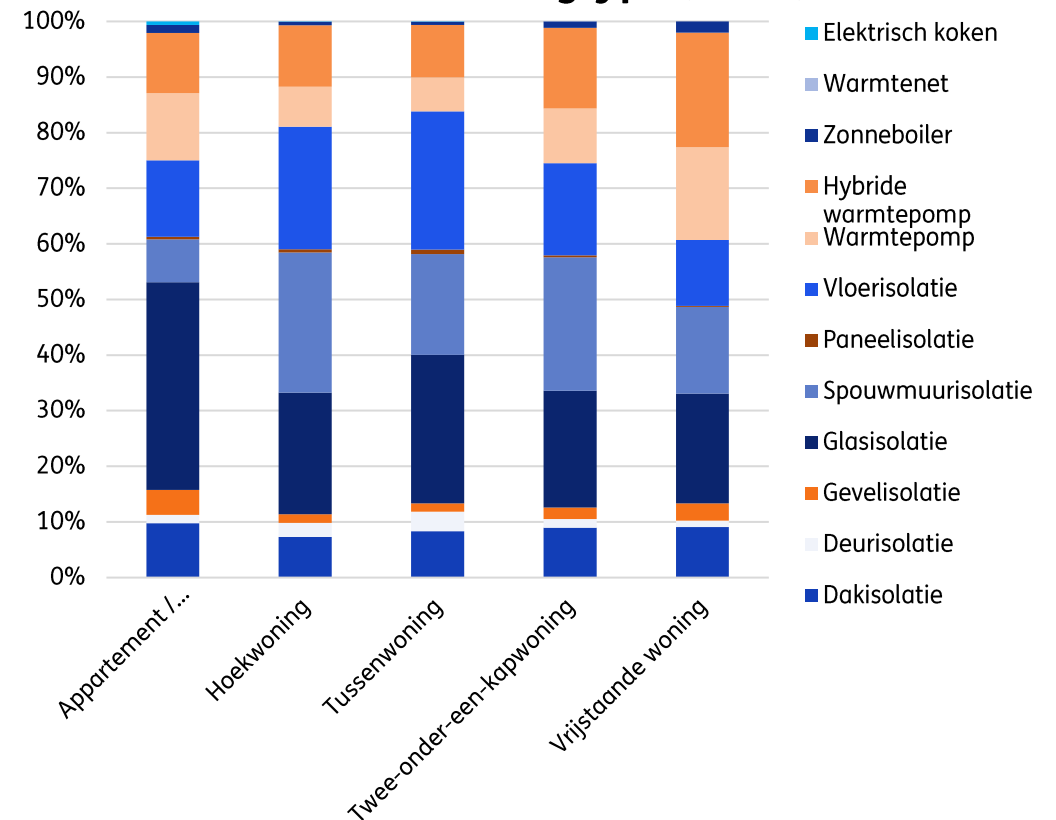
* In principe vallen appartementen van individuele woningeigenaren onder een VvE die op complexniveau maatregelen kan toepassen

en gebruik kan maken van de SVVE regeling in plaats van de ISDE

Maatregelen en woningtypen

- (Hybride) warmtepompen maken in vrijstaande woningen 37% van het aantal maatregelen uit, in een tussenwoning 16%.
- Vloerisolatie wordt relatief vaker toegepast in tussen- en hoekwoningen dan in andere woningtypen.
- In appartementen is glasisolatie populairder dan in eengezinswoningen en wordt spouwmuurisolatie relatief minder toegepast.

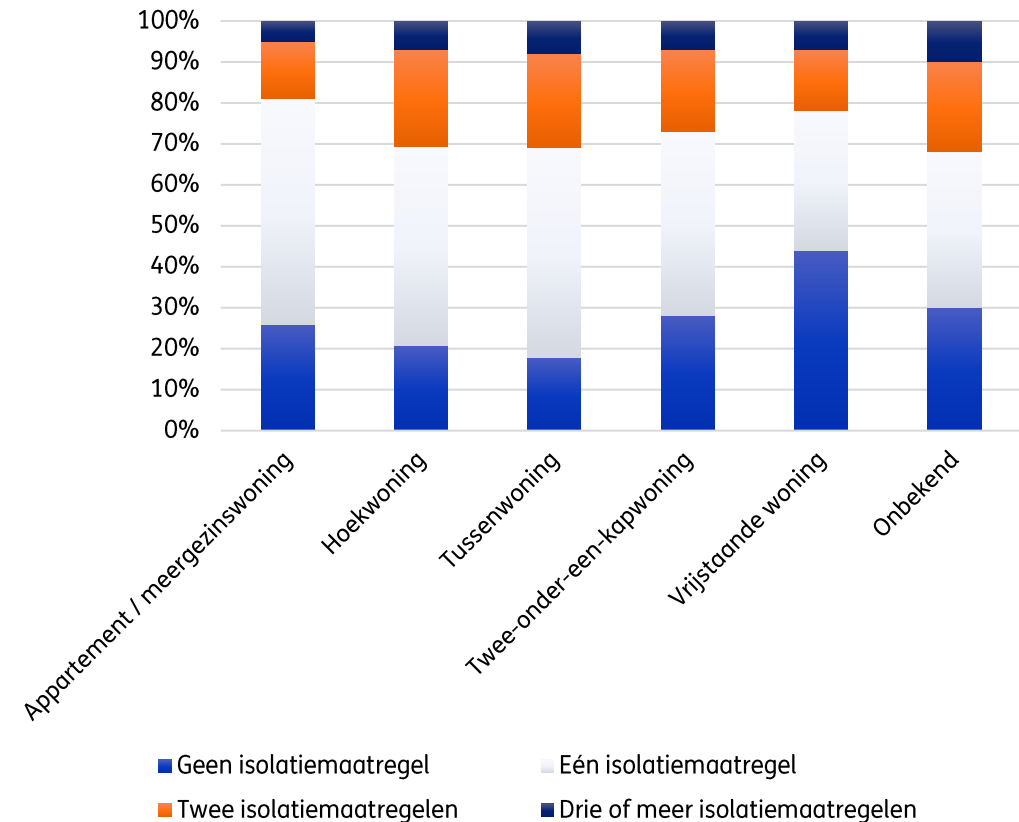
Toegepaste maatregelen naar woningtype (2023)

Aantal maatregelen en woningtypen

- Van de eengezinswoningen wordt in een tussen- en hoekwoning het vaakst één of twee isolatiemaatregel genomen.
- In vrijstaande woningen wordt het vaakst geen isolatiemaatregel genomen.

Aantal isolatiemaatregelen naar woningtype (2023)

Tabel woningtypen

Maatregelen en aanvragen							
	Appartement / meergezinswoning	Tussenwoning	Hoekwoning	Twee-onder-een-kapwoning	Vrijstaande woning	Onbekend	Totaal
Dakisolatie	960	8.635	4.570	5.250	9.375	25	28.815
Deurisolatie	145	3.680	1.565	940	1.235	5	7.575
Gevelisolatie	440	1.530	965	1.215	3.200	10	7.360
Glasisolatie	3.660	27.705	13.680	12.320	20.425	60	77.845
Paneelisolatie	45	805	365	195	190		1.600
Spouwmuurisolatie	755	18.820	15.765	14.105	16.170	55	65.670
Vloerisolatie	1.350	25.780	13.780	9.735	12.270	30	62.945
Warmtepomp	1.185	6.365	4.490	5.790	17.280	35	35.155
Hybride warmtepomp	1.055	9.785	6.900	8.520	21.345	35	47.640
Zonneboiler	145	595	410	655	2.080	5	3.890
Warmtenet		5	5	5			15
Elektrisch koken	60	50	15				125
Totaal	9.800	103.755	62.510	58.730	103.570	260	338.625

	Appartement / meergezinswoning	Tussenwoning	Hoekwoning	Twee-onder-een-kapwoning	Vrijstaande woning	Onbekend	Totaal
Doelgroep	692.795	1.549.815	676.765	587.250	929.470	2.470	4.438.565
Toekenningen	7.295	70.515	42.220	40.270	70.395	160	230.855
Bereikte doelgroep (%)	1,05	4,55	6,24	6,86	7,57	6,56	5,2
Maatregelen per woning	1,5	1,6	1,6	1,7	1,8	1,9	1,7
Isolatiemaatregelen per woning	1,0	1,2	1,2	1,1	0,9	1,2	1,1
Besparing (GJ/woning)	11,0	8,2	11,7	14,6	25,8	18,8	14,9

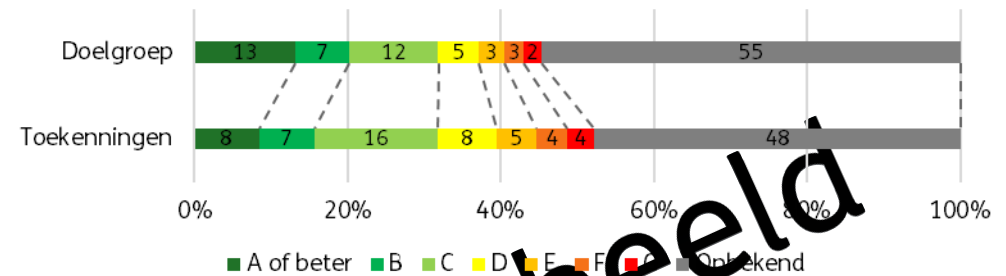
Bijlagen

Leeswijzer Grafiek 'toegekende aanvragen'

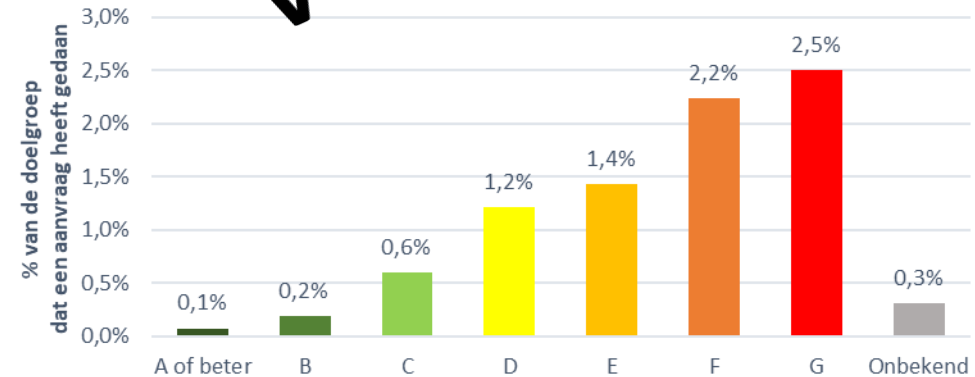
- A. De bovenste balk geeft de verdeling van categorieën (in dit geval energielabels) over de doelgroep* weer, de onderste balk de verdeling van de toegekende aanvragen over deze categorieën. De aantallen achter de bovenste en onderste balk zijn dus niet gelijk. Een vergelijking tussen beide balken geeft weer welke categorieën bij de toegekende aanvragen relatief meer (alles vanaf label C t/m G) of minder (label A of beter) voorkomen.
- B. De onderste grafiek geeft weer welk deel van de doelgroep een toegekende aanvraag heeft gedaan met onderscheid naar categorieën. In dit voorbeeld is te zien dat voor 2,5% van de woningen met een label G een toegekende aanvraag is gedaan voor een subsidie of lening. Dat is relatief vaker dan voor woningen met een ander energielabel.

Grafiek A

Aandeel van de doelgroep dat bereikt is (2023)

Grafiek B

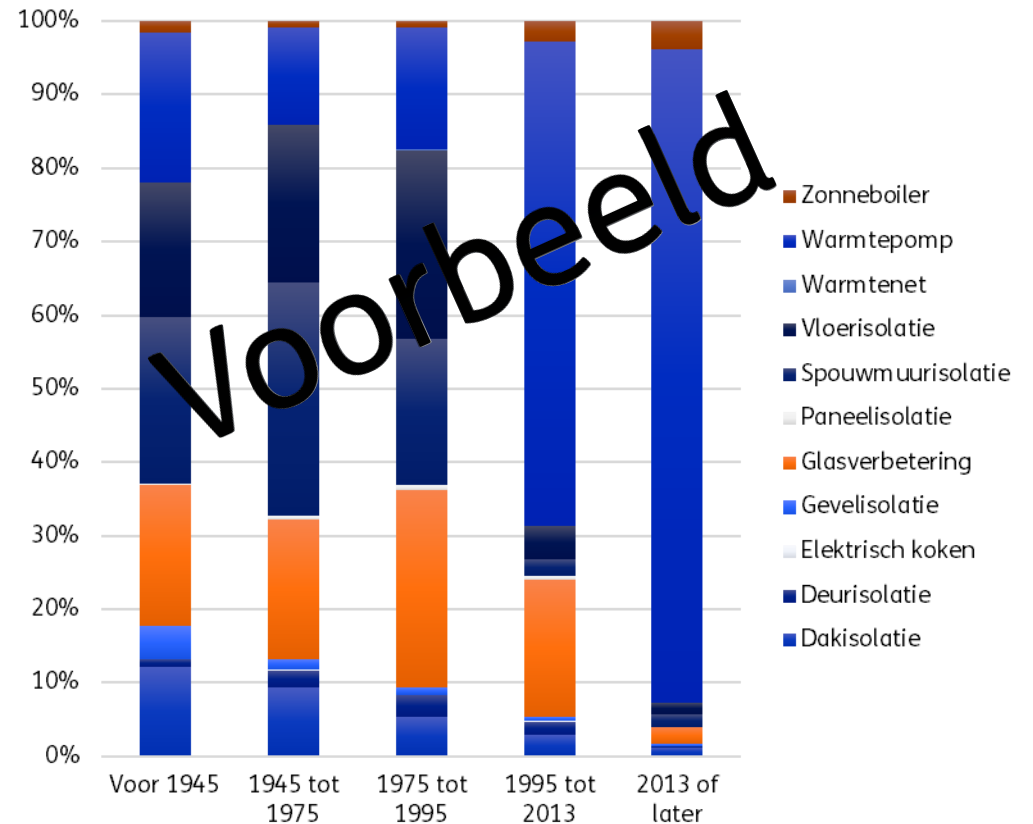
*De doelgroep is het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor de subsidie of lening: alle bewoonde koopwoningen (inclusief meergezinswoningen)

Leeswijzer

Grafiek 'Maatregelen'

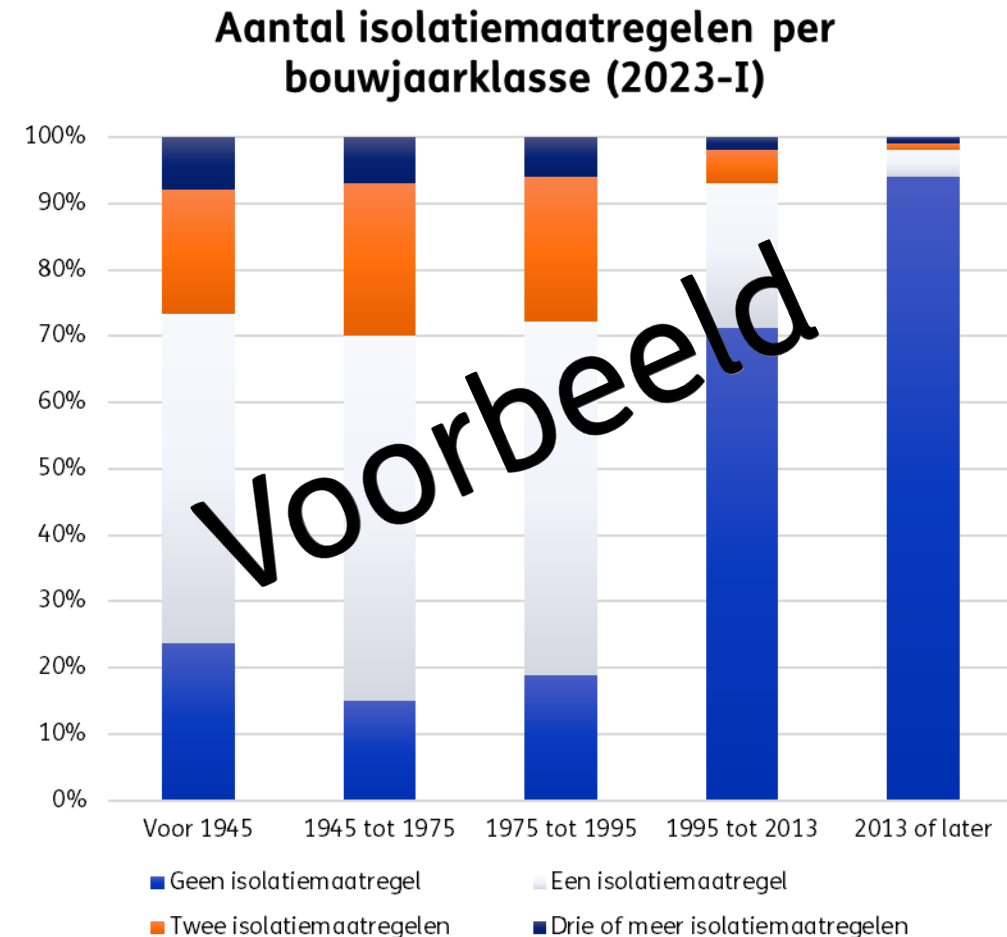
- In deze figuur staat elke staaf voor een categorie (in dit geval bouwjaarklasse) en geven de kleuren de typen maatregelen weer.
- Zo is te zien of een bepaalde maatregel vaker of minder vaak wordt toegepast in een bepaalde categorie.
- Het voorbeeld hiernaast geeft bijvoorbeeld weer dat in woningen gebouwd na 2013 vooral warmtepompen worden aangevraagd.

Toegepaste maatregelen verdeeld over bouwjaarclassen (2023-I)

Leeswijzer Grafiek 'Aantal maatregelen'

- Deze grafiek geeft weer hoeveel isolatiemaatregelen worden genomen per woning in een bepaalde categorie, in dit voorbeeld de bouwjaarklasse.
- Hier is bijvoorbeeld te zien dat in meer recente woningen het grootste deel van de maatregelen geen isolatiemaatregel betreft.

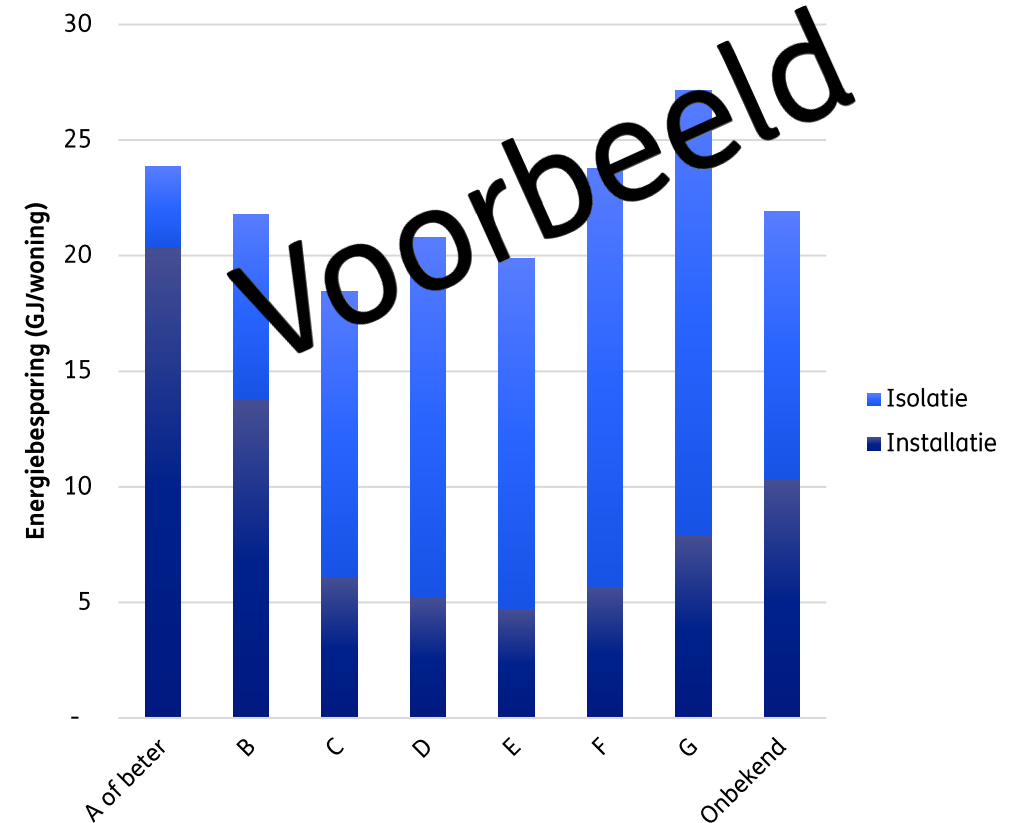

Leeswijzer

Grafiek 'Energiebesparing'

- In de grafiek is de gemiddelde besparing per woning te zien, uitgesplitst naar de relevante categorieën (in dit geval energielabel), die door de in die categorie getroffen maatregelen is bereikt.
- De besparing is een optelling van besparing op aardgas, elektriciteit en warmte, waarbij rekening is gehouden met eventueel extra verbruik van bijvoorbeeld elektriciteit voor warmtepompen.
- De besparing is door TNO berekend door voor elke toegekende aanvraag per maatregel per woningcategorie de besparing te berekenen. Hierbij is rekening gehouden met overlap van bijvoorbeeld isolatie en installatiemaatregelen. De besparing is afgetrokken van de (finale) energieverbruiksgegevens die het CBS ontvangt van de netbeheerder.
- Er is geen rekening gehouden met een free-rider effect*.

Energiebesparing naar Energielabel (2021)

*Free-riders zijn huishoudens die zonder subsidie dezelfde (hoeveelheid en kwaliteit) maatregelen zouden hebben genomen

Leeswijzer Tabel

- Het bovenste deel van de tabel geeft het absolute aantal maatregelen weer dat binnen een categorie is genomen.
- In het onderste deel van de tabel staat het totaal aantal huishoudens in de doelgroep en het aantal toegekende aanvragen dat binnen een categorie is gedaan. Dan volgt welk percentage van de doelgroep binnen deze categorie een aanvraag heeft gedaan (het bereik). Bijvoorbeeld:
  - In de doelgroep zijn 290.890 woningen met een woning gebouwd vanaf 2013. Er zijn 3.640 aanvragen toegekend voor woningen van 2013 of later, dat is 1,3 % van de populatie woningen vanaf 2013.
  - Als laatste wordt het gemiddelde aantal maatregelen per aanvraag en de gemiddelde besparing per categorie weergegeven.
  - Om te voorkomen dat resultaten herkenbaar of herleidbaar zijn tot natuurlijke personen of bedrijven rondt het CBS getallen af (de afronding is afhankelijk van het onderwerp). Als er te weinig cases zijn kunnen bepaalde resultaten niet getoond worden. De totalen in de diverse tabellen kunnen daardoor ook lichte verschillen vertonen.

Maatregelen en aanvragen						
	Voor 1945	1945 tot 1975	1975 tot 1995	1995 tot 2013	2013 of later	Totaal
Dakisolatie	9.060	12.505	6.380	835	35	28.815
Gevelisolatie	3.745	2.225	1.200	175	15	7.360
Hybride warmtepomp	9.715	11.465	14.325	10.755	1.380	47.640
Spouwmuurisolatie	12.645	33.855	18.665	465	40	65.670
Vloerisolatie	12.015	24.530	25.320	1.030	55	62.945
Warmtenet	5	5	10			15
Deurisolatie	760	3.000	3.345	465	5	7.575
Paneelisolatie	105	705	670	110		1.600
Elektrisch koken	5	70	10	10		125
Glasisolatie	14.755	25.920	3.005	5.090	65	77.845
Warmtepomp	6.610	8.065	8.705	9.540	2.230	35.155
Zonneboiler	1.105	135	900	710	145	3.890
Totaal	70.525	123.180	111.575	29.185	3.970	338.635

	Voor 1945	1945 tot 1975	1975 tot 1995	1995 tot 2013	2013 of later	Totaal
Doelgroep	290.890	1.185.165	1.219.995	882.620	290.890	4.438.560
Toekenningen	45.550	80.525	76.095	25.040	3.640	230.850
Bereikte doelgroep (%)	5,3	6,8	6,2	2,8	1,3	5,2
Maatregelen per woning	1,8	1,7	1,7	1,6	1,5	1,7
Isolatie maatregelen per woning	1,2	1,3	1,2	0,3	0,1	1,1
Besparing (GJ/ woning)	17,9	13,7	12,1	19,8	19,9	14,9

Indeling maatregelen

Isolatie	Installatie	Overig
Bodem	Warmtepomp	Elektrisch koken
Dak	Zonneboiler	
Gevel	Warmtenet	
Glas		
Isolerende deur		
Isolerende gevelpanelen		
Spouwmuur		
Vloer		
Zolder		

Inkomensbegrippen

Gestandaardiseerd besteedbaar inkomen

Het besteedbare inkomen is het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen. Het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen is gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden. Op deze wijze zijn de welvaartsniveaus van huishoudens onderling vergelijkbaar gemaakt. Het gestandaardiseerd inkomen is een maat voor de welvaart van (de leden van) een huishouden. In de tabellen wordt het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen weergegeven in *decielen*.

Belastbaar inkomen (Verzamelinkomen)

Het inkomen uit box 1, 2, en 3, gesommeerd over alle leden van het huishouden, behalve kinderen. Het belastbaar inkomen is geen stabiel inkomensbegrip. Het is namelijk een begrip dat zowel afhangt van de hoogte van het bruto inkomen als van de regels ten aanzien van de belastbaarheid daarvan. Omdat de belastingregels van jaar op jaar wijzigen (met name de voorwaarden voor aftrekposten en vrijstellingen) is de hoogte van het belastbare inkomen tussen de jaren niet goed vergelijkbaar. In de tabellen geven we dit inkomensbegrip weer in *vijf categorieën*, namelijk: tot 25.000 euro, 25.000 – 45.000 euro, 45.000 – 65.000 euro, 65.000 – 100.000 euro, en 100.000 euro of meer.